

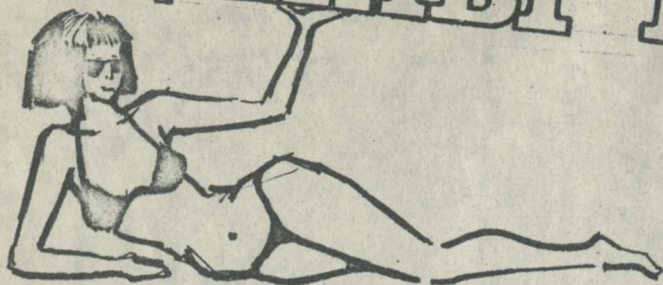
У НОМЕРІ:

- 1/ Українофільство - Володимир
Антонович, стр 8-12
- 2/ В.Козубель - Український сту-
дентський рух у ПНР, стр. 15,
18-20

- українці в Аме-
риці - америка -
нізується ?!
- українці в Поль-
щі - полонізує -
тесь ?!
- українці в Німе-
рії - нігерузує -
тесь ?!
- українці в Радя-
нському Союзі -
..... ?!

ЖАСОПИС
СТУДЕНТІВ
НАЦІОНАЛЬНИХ
МЕНШОСТЕЙ

ЦІКАВІ ПОДІЇ

2-16 VIХІ прокотилася мандрівка "Карпати '87".

Участь взяло біля 120 осіб.

23-24-25 X - у Лодзі відбувся симпозіум "Білорусь, литовці, українці, поляки - передумови поєднання" організований орденом єзуїтів. Зачитано низку цікавих доповідей, в тому числі: доц. Рихард Тожецькі про митр. Андрея Шептицького; мгр. Тадеуш Ольшанський зачитав доповідь про акцію "Вісла"; др. Володимир Мокрий говорив про проблему батьківщини в українців у Польщі; проф. Владислав Серчик про українське питання в Народній Польщі; ред. Богдан Скарадзінський розглядав феномен УПА та вказував на її подібність з АК; проф. Анджей Вінценз згадував свого батька, Станіслава, відомого польського письменника; мгр. Бернадета Войтович охарактеризувала значення мовної проблеми у формуванні національної свідомості лемків; мгр. Ярослав Мокляк зачитав доповідь про москвофільство та український національний рух на Лемківщині.

2 X - в Отрембусах коло Варшави Мірко Машлянко показав виставу п.з. "Кістяк мамонта." Була вона частиною "діянь" семиособової групи студентів Академії красних мистецтв у Варшаві, яка діє від 1986 р., 10 XI в приміщенні Академії зроблено підсумковий огляд діяльності цілої групи.

1 XI - у тижневику "Тижоднік Повшехні" появилася стаття Єжи Туровича "Остання фаза синоду". У статті писалося м. ін.: "Треба також

зауважити подію так важливу, передусім для нас, поляків, подію, можна сказати, історичного значення. В днях 8 та 17 жовтня відбулися зустрічі представників польської ієрархії та ієрархії греко-католицької Церкви /сьогодні називають її українською/. Перша з них відбулася в папському Польському колегіумі на Авентині, друга - в колегії св. Йосафата на Джаніколо /.../. У часі розмов та спільної вечері примас Глемп та кардинал Любачівський сказали промови втримані в контексті близьких вже святкувань 1000-ліття хрещення Русі. Сторони обмінялися запрошеннями: примас Глемп запросив ієрархів греко-католицької Церкви на Ясну Гору; кардинал Любачівський запросив польських єпископів до Риму на торжественні святкування 1000-ліття хрещення Русі-України у липні 1988 р., святкування, в яких візьме участь Святіший Отець.

Примас Глемп говорив про непрості, бувало, болісні сторінки польсько-українських взаємин і необхідність поєднання, взаємного прощення: "У нас провини по обох боках, де є провини, там треба про них говорити: "прости нам гріхи наші, як і ми прощасмо". Кардинал Любачівський /.../ в другій частині своєї промови, згадуючи історичний обмін листами між Єпископатами Польщі та Німеччини в 1965 році, коли ієрархія Польщі напередодні свого ювілею Тисячоліття хрещення Польщі, простягнула руку до Єпископату та німецького народу жестом прощення, поєднання й любові, сказав: "Стоячи на порозі великого торжества Тисячоліття хрещення Русі-України, існування Київської Церкви й беручи участь в сьому Генеральному синоді єпископів у Римі /.../, також і ми, ієрархія української католицької Церкви, простягасмо до братів поляків руку жестом поєднання, прощення й любові."

7-8 XI - у Перемишлі відбулася "Післямандрівна зустріч Карпати '87"

"Spotkania" - pismo Rady Naczelnej Zrzeszenia Studentów Polskich. Wydaje Rada Kultury Studentów Mniejszości Narodowych
KRK ZSP.

numer 4-5 (10-11) '87 zamknięto 10.11.87.

Redaguje kolegium:
Bogdan Huk (red. nacz.), Maria Stepan,
Andrzej Zabrowarny, Roman Kryk, Andrzej Zelwak; Andrzej Maruszczyk, Mirosław Maszlanek (opr. graf.) ADRES
REDAKCJI: UL. Smyczkowska 77, p.55, 02-678
Warszawa

КИЇВ

I МІИ

Із зачитого від Валерія ШЕВЧУКА на зустрічі зі студентами української філології Київського університету Підготував Андрій ЗАБРОВАНЬ

Київ - це своєрідне місце, яке збирає до себе тисячі людей з різних куточків нашої країни. Мало хто з нас чи з наших батьків може похвалитися своїм київським походженням. Усі ми люди приїшли, і в тому числі я. Моє рідне місто - Житомир. Однак доля привела мене сюди, до Києва. Полюбив я це місто й стало воно об'єктом мого вивчення.

Мій роман-есе "Мислення дерево" має свою невеличку історію створення. Роман Федорів, головний редактор журналу "Жовтень" попросив мене написати роман-есе про Київ десь на 250 сторінок, так щоб було від давнини до сучасності. Я відповів йому, що коли маю писати на 250 сторінок, то краще не писати взагалі, бо означає це поскакати по верхах і нічого не сказати.

Київ як культурологічне явище - це щось велике, глибоке й закорінене в історії, це та відправна точка, з якої розходяться промені нашого історичного, духовного буття. Говорачи про Київ треба сказати про всю українську культуру. Я запропонував, що буду писати величезними блоками, нп. перший - культурний комплекс дохристиянської доби, другий - Київ часів князів до навали Батия, і третій, за який можемо взяти культурну історію, що виглядає ніби негнзбима прірва між XIII і XVI ст. /, але треба нам розібратися чи й справді був то час повної духовної порожнечі, чи просто ми чогось не знаємо/. Потім вже говорити про український ренесанс у Києві, українське барокко в Києві ... Я не бачу кінця такої роботи, але за таку працю, все-таки, захотілось мені взятися тому, що зрозуміти цей велетенський феномен це значить збагнути в основному нашу величезну, захвану в віках культуру.

Українська культура характерна тим, що ми її дуже слабо знаємо а головні її масиви сховані від очей через наше незнання, нехтї і упереджене ставлення до неї. У глибині української культури ховаються величезні скарби. Знаю це практично, бо у свій час я занурився в барокко й буквально втопився в цьому світі. Коли люди знайдуть у інших культурах одного поета, стає це величезним досяг-

ненням, говорять про нього й видають. Коли я почав цікавитися українським барокко, яке фактично продуковалося Києвом і Києво - Могилянською академією, то побачив, що таких поетів сотні. Ми про них нічого не знаємо. Про те, як величезний був це культурний комплекс засвідчує факт, що до наших часів, попри всі пожежі, руйнування дійшло 900 тогочасних філософських трактатів і напевно цікава музика / нп. Дмитро Княгицький, Захар Дзюбаревич, Микола Дилецький, Артем Ведель, Максим Березовський, Дмитро Бортнянський/. Чим більше занурюєшся в цей світ, тим більше знаходиш для себе, тим більше відкриваєш забутого та загадкового.

Київ - це зосередження нашої культури. Після татарської навали Київ був повністю зруйнований. І тільки на початку XVII ст. тут з'являється нова культура, засновується друкарня, друкуються книжки, закладаються школи. Мало хто знає, що йшла цікава, складна й глибока боротьба за перетворення Києва в культурну столицю. Себастьян Кленович, дуже цікавий поет, який корінням глибоко звійшов у польську культуру, написав у 1584 році розкішну поему "Роксоланія", в якій, між іншим, говорить, що значення Києва для України таке саме, як Риму для Європи. Дивними здаються слова поета сказані тоді, коли Київ не відігравав жадної культурної ролі.

Загалом у нашому минулому багато складних явищ, яких не можна розглядати однозначно. Ось у Фастові, що біля Києва, осідають католики домінікани. Цей орден ченців складався з українців, вихованців західноєвропейських університетів. А щоб учитися там, вони мусили губити свою православну віру й приймати католицьку. Частина з них як нп. Юрій Дрогобич, Павло Русин чи Григорій Чуй-Русин з Самбора, залишалися в західній Європі, або ж у краківському університеті, а частина приходила на українську землю й засновувала тут школи. Веде цей український домініканський орден завзяту й серйозну боротьбу з польським домініканським орденом. Більше того, будучи на своїй рідній землі, ченці не хочуть підлягати польським до-

ЦІКАВІ ПОДІЇ

2-16 VІХІ прокотилася мандрівка "Карпати '87".

Участь взяло біля 120 осіб.

23-24-25 X - у Лодзі відбувся симпозиум "Білоруси, литовці, українці, поляки - передумови поєднання" організований орденом єзуїтів. Зачитано низку цікавих доповідей, в тому числі: доц. Рихард Тожецькі про митр. Андрея Шентицького; мгр Тадеуш Ольшанський зачитав доповідь про акцію "Вісла"; др Володимир Мокрий говорив про проблему батьківщини в українців у Польщі; проф. Владислав Серчик про українське питання в Народній Польщі; ред. Богдан Скарадзінський розглядав феномен УПА та вказував на її подібність з АК; проф. Анджей Вінценз згадував свого батька, Станіслава, відомого польського письменника; мгр. Бернадета Войтович охарактеризувала значення мовної проблеми у формуванні національної свідомості лемків; мгр Ярослав Мокляк зачитав доповідь про москвофільство та український національний рух на Лемківщині.

2 X - в Отрембусах коло Варшави Мірко Машлянко показав виставу п.з. "Кістяк мамонта." Була вона частиною "діянь" семиособової групи студентів Академії красних мистецтв у Варшаві, яка діє від 1986 р., 10 XI в приміщенні Академії зроблено підсумковий огляд діяльності цілої групи.

1 XI - у тижневику "Тижоднік Повшехни" появилася стаття Єжи Туровича "Остання фаза синоду". У статті писалося м. ін.: "Треба також

зауважити подію так важливу, передусім для нас, поляків, подію, можна сказати, історичного значення. В днях 8 та 17 жовтня відбулися зустрічі представників польської ієрархії та ієрархії греко-католицької Церкви /сьогодні називають її українською/. Перша з них відбулася в папському Польському колегіумі на Авентині, друга - в колегії св. Йосафата на Джаніколо /.../. У часі розмов та спільної вечери примас Глемп та кардинал Любачівський сказали промови втримані в контексті близьких вже святкувань 1000-ліття хрещення Русі. Сторони обмінялися запрошеннями: примас Глемп запросив ієрархів греко-католицької Церкви на Ясну Гору; кардинал Любачівський запросив польських єпископів до Риму на торжественні святкування 1000-ліття хрещення Русі-України у липні 1988 р., святкування, в яких візьме участь Святіший Отець.

Примас Глемп говорив про непрості, бувало, болісні сторінки польсько-українських взаємин і необхідність поєднання, взаємного прощення: "У нас провини по обох боках, де є провини, там треба про них говорити: "прости нам гріхи наші, як і ми прощасмо". Кардинал Любачівський /.../ в другій частині своєї промови, згадуючи історичний обмін листами між Єпископатами Польщі та Німеччини в 1965 році, коли ієрархія Польщі напередодні свого ювілею Тисячоліття хрещення Польщі, простягнула руку до Єпископату та німецького народу жестом прощення, поєднання й любові, сказав: "Стоячи на порозі великого торжества Тисячоліття хрещення Русі-України, існування Київської Церкви й беручи участь в сьомому Генеральному синоді єпископів у Римі /.../, також і ми, ієрархія української католицької Церкви, простягасмо до братів поляків руку жестом поєднання, прощення й любові."

7-8 XI - у Перемишлі відбулася "Післяандрівна зустріч Карпати '87"

"Spotkania" - pismo Rady Naczelnej Zrzeszenia Studentów Polskich. Wydaje Rada Kultury Studentów Mniejszości Narodowych KRR ZSP.

Numer 4-5 (10-11) '87 zamknięto 10.11.87.

Redaguje kolegium: Bogdan Huk (red. nacz.), Maria Stepan, Andrzej Zabrowarny, Roman Kryk, Andrzej Żelwek; Andrzej Maruszczyk, Mirosław Maszlanek (opr. graf.) ADRES REDAKCJI: UL. Smyczkowa 77, p.55, 02-678 Warszawa

КИЇВ

I МІЛ

Із зачитого від Валерія ШЕВЧУКА на зустрічі зі студентами української філології Київського університету
Підготував Андрій ЗАБОВАРИЙ

Київ – це своєрідне місце, яке збирає до себе тисячі людей з різних куточків нашої країни. Мало хто з нас чи з наших батьків може похвалитися своїм київським походженням. Усі ми люди прийшли, і в тому числі я. Моє рідне місто – Житомир. Однак доля привела мене сюди, до Києва. Полюбив я це місто й стало воно об'єктом мого вивчення.

Мій роман-есе "Мислення дерево" має свою величезну історію створення. Роман Федорів, головний редактор журналу "Жовтень" попросив мене написати роман-есе про Київ десь на 250 сторінок, так щоб було від давнини до сучасності. Я відповів йому, що коли маю писати на 250 сторінок, то краще не писати взагалі, бо означає це поспішати по верхах і нічого не сказати.

Київ як культурологічне явище – це щось велике, глибоке й закорінене в історії, це та відправна точка, з якої розходяться промені нашого історичного, духовного буття. Говорячи про Київ треба сказати про всю українську культуру. Я запропонував, що буду писати величезними блоками, нп. перший – культурний комплекс дохристиянської доби, другий – Київ часів князів до навали Батия, і третій, за який можемо взяти культурну історію, що виглядає ніби неглибока прірва між XIII і XVI ст., але треба нам розібратися чи й справді був то час повної духовної порожнечі, чи просто ми чогось не знаємо/. Потім вже говорити про український ренесанс у Києві, українське барокко в Києві... Я не бачу кінця такої роботи, але за таку працю, все-таки, захотілось мені взятися тому, що зрозуміти цей велетенський феномен це значить збагнути в основному нашу величезну, захovanу в віках культуру.

Українська культура характерна тим, що ми її дуже слабо знаємо а головні її масиви сховані від очей через наше незнання, нехіть і упереджене ставлення до неї. У глибині української культури ховаються величезні скарби. Знаю це практично, бо у свій час я занурився в барокко й буквально втопився в цьому світі. Коли люди знайдуть у інших культурах одного поета, стає це величезним досяг-

ненням, говорять про нього й видають. Коли я почав цікавитися українським барокко, яке фактично продукувалося Києвом і Києво – Могилянською академією, то побачив, що таких поетів сотні. Ми про них нічого не знаємо. Про те, як величезний був це культурний комплекс засвідчує факт, що до наших часів, попри всі пожежі, руйнування дійшло 900 тогочасних філософських трактатів і надзвичайно цікава музика / нп. Дмитро Княгицький, Захар Дзюбаревич, Микола Дилецький, Артем Ведель, Максим Березовський, Дмитро Бортнянський/. Чим більше занурюєшся в цей світ, тим більше знаходиш для себе, тим більше відкриваєш забутого та загадкового.

Київ – це зосередження нашої культури. Після татарської навали Київ був повністю зруйнований. І тільки на початку XVII ст. тут з'являється нова культура, засновується друкарня, друкуються книжки, закладаються школи. Мало хто знає, що йшла цікава, складна й глибока боротьба за перетворення Києва в культурну столицю. Себастьян Кленович, дуже цікавий поет, який корінням глибоко звійшов у польську культуру, написав у 1584 році розкішну поему "Роксоланія", в якій, між іншим, говорить, що значення Києва для України таке саме, як Риму для Європи. Дивними здаються слова поета сказані тоді, коли Київ не відігравав жiadної культурної ролі.

Загалом у нашому минулому багато складних явищ, яких не можна розглядати однозначно. Ось у Фастові, що біля Києва, осідають католики домінікани. Цей орден ченців складався з українців, вихованців західноєвропейських університетів. А щоб учитися там, вони мусили губити свою православну віру й приймати католицьку. Частина з них як нп. Юрій Дрогобич, Павло Русин чи Григорій Чуй-Русин з Самбора, залишалися в західній Європі, або ж у краківському університеті, а частина приходила на українську землю й засновувала тут школи. Веде цей український домініканський орден завзяту й серйозну боротьбу з польським домініканським орденом. Більше того, будучи на своїй рідній землі, ченці не хочуть підлягати польським до-

мініканам і добиваються в папі едикту про утворення окремої, руської, незалежної провінції. У тому ж Фастові осідає Йосип Верещинський – це католицький біскуп, українець за походженням. Він видає цілий ряд брошур, в яких закликає зробити Київ новим культурним центром, пропонує створити в Києві лицерську школу, де вчилися б молоді шляхтичі лицерської науки. Таким чином можна було б утворити бойову загрозу проти напору турків і татар. Видає також ряд поетичних творів, в яких з великим патосом польською мовою оспівує українську землю. Ще один дуже цікавий культурний феномен: людина неправославна пише польською мовою й латинською, оспівує українську землю й зберігає свій своєрідний патріотизм. У 1618-19 рр. з'являється друга цікава поема "Дніпрові каміни" написана латинською мовою Іваном Домбровським. Викладається в ній історія русів аж до XVI ст. Це високопатрістична, схвалювана поема про українську землю, про рідний край. Вона присвячена католицькому біскупу Радзивіловському. Тут дивні, майже нонсенсові речі, але можна їх пояснити. Ми, часом, в своїх пошуках дивимося на минуле з висоти наших сьогоднішніх поглядів, законами нашого часу намагаємось пояснити явища культури минулого. Однак, щоб зрозуміти культуру минулих віків, хоч би нашого Києва, треба спробувати зануритися в той час і не упереджено збагнути тогочасних людей. Пам'ятаєте, у Шевченка є такі слова:

"Ще як були ми козаками/.../
Братились з вольними ляхами,
Пишались вольними степами /.../
Аж поки іменем Христа
Прийшли косяндзи і западили
Наш тихий рай. І розлили
широке море сліз і крові"

Мені дивно як Шевченко міг таке знати, бо це абсолютно відповідає історичній істині, а в той час коли жив Шевченко такими історичними знаннями не володіли і всіх належних фактів не знали. Справді, з'явилися єзуїти, які почали нещадно нищити цілу нашу культуру, наші рукописи, книжки тощо. Вони почали нищівну боротьбу проти того культурного виступа українських латиномовників, і фактично їх побороти. Вони знищили тих, які несли нам з Європи хвилю ренесансу. Поетів – латиномовників у жоден спосіб не можна ототожнювати з тією шляхтою, яка в тих чи пізніших часах несла на нашу землю польсько – шляхетську навалу. Саме з огляду на них Вишенський так гостро й нещадно воює з латинством, але й з нашим, українським. Про те, що не всі латинники відсадились від рідної землі свідчить і такий факт. Серед героїв визвольної війни українського народу проти Польщі, серед подвижників Богдана Хмельницького був католик Михайло Кричевський. Це він визволив Хмельницького з в'язниці, допоміг йому втекти на Січ, дав змогу фактично почати повстання. Він пізніше приєднав частину війська Потоцького, що плівла Дніпром, до Хмельниць-

кого й цим практично вирішив про перемогу козацтва. Обороняючи Україну перед литовсько – польським військом поклав голову. І такі були нащадки латиномовної Русі, які створили свою цікаву культуру в XVI ст. Не зайве буде сказати, що мало право-славної шляхти / з другого боку / воювало проти Богдана Хмельницького. Те, що ми знаємо, то тільки крушини, малюнки залишки цієї культури.

Як Благославу своїй чеській граматиці писав, публікуючи пісню про Стефана-воєводу "На тій землі /Україні/ піснів або римів множество". Те, що форми української народної музики надзвичайно різноманітні, те, що тексти пісень дивовижно вишукані, надзвичайно поетичні, свідчить про велику освіченість, про велику письменну культуру народу в XVII і першій половині XVIII ст. У кожному селі була школа, в кожному містечку було по кілька шкіл. З одного боку в такій школі жили: мандрований дяк як директор школи, школярі, сироти, а з другого боку, при школі був двір, де жили старці, сліпці. У школі творилися слова а сліпці створювали музику – це все творило дивовижний феномен – комплекс народної пісні XVII – XVIII ст. Неграмотних людей було дуже мало. Вчилися сироти, вчилися жінки. Збереглася стаття про інокію Анисію Парфенівну, поетесу того часу. Вона користувалася вченим розміром поезії, значить, вона вивчала науку поезії. Історик Юрій Мицик, будучи недавно у Польщі, знайшов дивовижну поему, віршований комплекс з II половини XVII ст. Написав її український шляхтич з Поділля польською мовою, перекладом українськими словами та реченнями. В кінці поеми про полоніння" описується тогочасний оркестр і подається перелік інструментів. Своїм різноманітним цей інструментарій здивував найкращих знавців старовинної української музики. Такий багатий опис ще ніде не зустрічався.

У Бартломея Зіморовича в поемі "Співаки" відтворена цікава картина. Коли хлопець хоче сподобатися дівчині, він наймає оркестр і співаків. Попереду йде скрипаль, далі всякі пицалі, корнети ітн., цілий інструментарій, а позаду співаки, які співають дівчині віншування. Всі ми знаємо про серенади італійців, а про такі речі в своєму минулому ми не знаємо.

Бачимо як різноманітні були функції писемної культури. Вже не кажу, що Україна була розділена на цехи музичні і кожен з них мав свою територію, по якій музики ходили й грали. Навіть кобзарі були територіально розселені, це аж до XIX століття. Кобзар на чужий терен не піде, він знає тільки свою територію і лише по ній може ходити. Тому думи збереглися по таких територіальних районах.

Отже, видно, що культура того часу була багата, різноманітна й розвинена. XVI – XVII століття витворили своєрідний духовний комплекс, в якому знайшли розвиток наука, поезія, музика, живопис і театр.

Валерій Шевчук

ІЗ ПОПЕЛУ КВІТИ НЕ РОСТУТЬ

Інтерв'ю з самим собою

ПОПЕЛУ
І
ВІДЧУТТЯ

Михайло САЧЕНКО -
поет і режисер з Києва.

У 1987 році вийшла

його перша збірка поезій.

"Осінні вогнища".

- Твоє відчуття після виходу у світ своєї книжки віршів?

- Відчуття двояке й переважає не радість а печаль. Коли тримав у руках перший примірник - сигнальний-авторський - не вірилося. Так трималося десь годин чотири. Потім - момент одчуження, порожнечі, попелу... Таке враження, наче я тримаю в руці жменю попелу... золи... як іще...

- Що - книжка вийшла в такому варіанті, що її не взнати?

- Зовсім - ні. Суть в іншому, книжка вийшла через 20 років. І нині кожен вірш для мене - попіл. Я мучився ним, я плакав і радів, як мала дитина, а світ і люди побачили се аж через 20 років випечаленого мовчання.

- Але ж і Гончаревий "Собор" виданий і освітився теж через 20 років?

- "Собор" Гончара, по-перше, хоч раз побачив світ іще в 1967 році, і вже про нього знали, а по-друге, Гончар зі своєю славой просто міг би гордитись, що в нього, як у кожного видатного українця єсть ненадруковані чи заборонені кимось, чимось твори...

- Яка доля Вашого покоління поетичного, яке так голосно почали й так надовго замовкли?

- Не затихли, а вимушено замовчали, хоча процес поетотворення йшов, не вмирав. Психологічно й морально на нас тиснули, і звісно воістину й для нас стало афоризмом Драчеве "Я сивіти почав у двадцять п'ять..." Вже вийшла друга книжка Віктора Кордуна, виходить третя Миколи Воробйова, наступного року має вийти з передмовою Миколи Вінграновського перша книжка віршів - і без неї всім відомого й унікального поета-Василя Голобородька; на виході книжка Надії Кир'ян; після блискучого злету Бориса Корнієнка книжкою "Коріння", нарешті /скільки отих -"нарешті"/ має вийти його друга книга.

- Як народжуються вірші?

- Вірш - це політ кулі з далекої відстані, яка летить прямо в тебе - в голову, в серце - то не головне - і якщо ти своєю магією душі й стану спити її лет, візьмеш в руки, перетвориш її в квітку, поцілуєш, чи - навпаки, гарячу, вогненну кулю остудити - і пустиш назад, - в свого ворога, чи - в мертво дерево...

- Які Твої стосунки з музикою?

- Я заздрю єдиному ремеслу у світі - диригентові, його унікальній геніальності - чи - навпаки - пальцями народжувати музику, пальцями об'єднувати душі, паличкою перевертати звукопис усіх століть і завжди стояти спиною до всіх... Я цього не вмію і ніколи не зможу. Хоча сам Вінграновський назвав одне оповідання "Подивись мені в спину". Геніально. Так дивляться в слід жінкам. Але так дивляться і в слід геніїв... Але, тепер - конкретніше... Є такий ансамбль "Смерічка". Є такий геніальний композитор і виконавець Віктор Морозов. Його пісенний світ - суто український і європейський. Деякі "зірки" ансамблів затуманюють його ореол. Але він вище, сильніше, зі своїм бузковоукраїнським голосом. Від народної пісні, від Шевченка до Тичини, Симоненка і - до мене. Хоч у нас із ним відбулась катастрофа... Пісня, текст якої зруйнований є в книжці "Осінні вогнища", ансамбль "Смерічка" виконував три роки... І раптом якась абсурдна дама, гість Міністерства культури, безкультурно й безкоштовно проводячи вечір у Львові в ресторані "Львів" почула сю пісню. Її покорило, коли пісню попросили виконувати трічі... І потім у журналі "Перець" появилася продажна стаття з дурними репліками в бік ансамблю "Смерічка" та її репертуару. Невдовзі автор статті помер, а нині пісня знову ожила. Іще одне. Нині молодий і маловідомий український композитор Микола Каландьонюк пробує зробити український "антироманс" - в найкращім значенні цього слова - тобто - мій білий запитально - відповідальний цикл "Се ніжноліт моїх думок до тебе". Білий вірш - і римована музика: Як воно?

- Як далі?

- Здав книжку, назву якої люблю більше ніж себе - "Зустрічі при сонці і під місяцем". Коли вийде - не знаю.

- І що-небудь - останнє, просто від себе, для себе, і для - всіх?..

- Із попелу квіти не ростуть...

Михайло Саченко

ТЕАТР ТЕАТР ТЕАТР ТЕАТР

ТАЛАНТІВ НЕ БРАКУЄ

Біжимо вулицею Леніна. До початку спектаклю лишилося усього дві хвилини. Ось вже видно будинок театру, проте важко підійти ближче, бо в його напрямку безнастанно поспішає товпа людей. Усі квапляться на виставу Московського драматичного театру імені К.С. Станіславського, який прибув до Києва. Стоїмо

серед товпища. Підходять до нас люди, питають про зайві квитки на спектакль – немає їх у нас, а й ті, що держимо в руках придбала для нас, студентів з Польщі Ірина Віталівна, наш викладач. Їй прийшлося випрошувати їх у директора Академічного російського драматичного театру ім. Лесі Українки. І ось, щасливо, ми вже в театрі. Зал вщерть заповнили кияни. Починається вистава. Плинуть хвилини. Перед нами розгортаються картини із п'єси Кравцова "Новоселе в старому домі". Сама п'єса не дуже цікава, проте майстерно поставлена. Головну роль виконує заслужена артистка РРФСР, Г. Рижкова. Після дійства захоплені глядачі довго оплескують артистам, на їхніх ликах видно оживлення.

У Києві буває так завжди, коли приїжджає театр "Дружба". Тут побували вже грузини, литовці, а зараз росіяни. Проте, для чіткості образу подивімося на іншу картину. 24 травня, повернуло на восьму вечора, вулиця Свердлова 6. Стоїмо перед Київським молодіжним театром. Через хвилину прем'єра п'єси Вассермана "Політ над гніздом зозулі". Тут тихо

й спокійно. День душний, теплий, може тому якимось особливо відчувається мертвоту вулиці. Ми збираємося на п'єсу. Один квиток в нас зайвий, але ніяк не можемо його продати. Охочих на прем'єру вже немає, а коли б навіть і були, можуть ще придбати квитки в касі. Починається вистава. Глядачів небагато, місця не всі зайняті, навіть у так невеличкому залі, як той в клубі "Метробуду", де працює театр. Молоді серед глядачів малувато, а шкода, бо п'єса цікава, "гостра" й добре поставлена...

Описані картини я побачила протягом чотирьох місяців які провела цього року в Києві. Я ходила на театральні вистави, мала нагоду бути на цікавих дискусіях про театр. В моїй уяві склалася картина українського театру в Києві на протязі від березня до червня 1987 року. Уява українців у Польщі про культурне життя Радянської України дуже обмежена, тому я захотіла поділитися моїми враженнями про український театр.

У місті два театри, що ставлять п'єси українською мовою: Академічний український драматичний театр ім. Івана Франка під керівництвом С.В. Данченка та Київський молодіжний театр Леся Танюка. Дві україномовні сцени для кількомільйонного Києва – це дуже мало. Проте глядач не надто цікавий до українських вистав, що, думаю, показала прем'єра "Польоту над гніздом зозулі". У чому причина такої ситуації? На мою думку, причиною тут репертуар, який не задовольняє смаку глядача, відсутність розуміння

між глядачем і актором, очевидно, хвилює також майстерність акторської гри. Придивімося ближче до названих театрів.

"Франківці" вже у своїй назві мають академічність і, здається мені, ця академічність проступає у виборі репертуару, в способі гри акторів, а навіть у тому, яке місце глядача у спектаклі. По-моєму, репертуар цього театру нецікавий. Серед п'єс з української класики знаходимо "безсмертне" "Украдене щастя" І. Франка, "Загибель ескадри" Корнійчука, "Конотопська відьма" Квітки-Основ'яненка й поставлену нещодавно "Енеїду" Котляревського. Серед зарубіжних авторів маємо Дюренмата "Візит старої дами", Хікмета "Бунт жінок", Оskarначчі Тарабузі "Моя професія - сенйор з вищого світу". Кілька п'єс російських письменників: "Вибір" Бондарєва чи "Сімейний детектив" Сидельнікова. Серед названих п'єс є й такі, що їх конечно треба побачити. У мене на думці давно вже не бачена на українській сцені "Енеїда", потім "Візит старої дами", "Моя професія - сенйор з вищого світу".

Однак є п'єси, які своїм змістом нічого нового не приносять глядачеві, хоча б "Загибель ескадри" Корнійчука чи "Украдене щастя" Франка. У Данченка все-таки є магніт, притягаючий і на ці вистави. Це Богдан Ступка. Він знімався в кіно, між іншим у фільмі Ілленка "Біла птаха з чорною ознакою" а також у "Дудариках" і "Найостатньому дні". Франкова п'єса тільки й тим притягає глядача, що в ролі Задорожного виступає Ступка.

Кілька слів варто сказати про "Енеїду", поставлену головним режисером театру С. Данченком до його ж та Драча інсценізації. Також і тут постає перед нами відокремлена своєю майстерністю роль Б. Ступки, який веде розповідь від автора. Спектакль поставлений з гумором і фантазією, він бравурний та кольоровий, а, що може найголовніше - вистава зберегла гумор п'єси Котляревського. Велика тут заслуга акторів театру, особливо "Енея", який абсолютно виправдав мої сподівання й уяву про героя незабутнього твору.

Про Київський молодіжний театр деякі кажуть - експериментальний. По-моєму він і не дуже "експериментальний", проте, безсумнівно, цікавий. Це вельми відчутне в порівнянні з театром Данченка. Перш за все цікавіший тут репертуар, відчувається пошук за новими прийомами, "творчу метушню". Лесь Танюк назвав колись український театр занадто спокійним, може саме тому він старається всякими способами ввіпхнути в нього більше життя. У часі його перебування в Києві на сцені "молодіжного" йшла річ поставлена Олександром Степановичем. Була це "Диктатура совісті" М. Шатрова. Вона стоїть близько до життя й хоча зроблено її не найкраще, то все-таки між театрами викликала вона велике зацікавлення. Звичайно, палкі дискусії спричинила "гостра" тематика.

Вистави в театрах Києва дуже часто відірвані від життя, проблеми героїв чужі глядачеві, не хвилюють його й не тішать, бо не наводять аналогій до

сучасності. З "Диктатурою совісті" діло інше. "Це п'єса про сучасність, але в ній пульсує історія. Її герої - люди молоді, що, сперечаючись, відважно шукають істину. І, мабуть головне, що її турбує - як втілити в життя лєнінський заповіт про те, щоб слово не розходилося з ділом". Наведені слова належать самому Шатрову й чи не найповніше характеризують п'єсу. Лесь Танюк, ставляючи її на сцені "молодіжного" показав себе як знавець свого часу, часу перебудови. У репертуарі його театру кілька вистав, які можуть задовольнити навіть найбільш вибагливого глядача: "Циліндр" Едуардо де Філіппо чи "За двома зайцями" М. Старицького. З усіх п'єс етнографічно- побутового плану ця остання, яку поставив В. Шулаков, зроблена найцікавіше. Вона до певної міри осучаснена сценами з "німого кіно", що введєні в загальний план, а до ролі Галі дуже оригінально підійшла акторка. Вона не осмішує старої діви, але просто показує трагедію жінки, яка немає чоловіка. Далі на афіші Танюкового театру між іншими "продукція" наших сучасних авторів - Івана Драча "Зоря і смерть Пабло Неруди", "Стіна" Юрія Шербака, а також світова класика представлена "Ніччю чудес" Шекспіра й, звичайно, нова вистава, на прем'єру якої так важко продати було зайвий квиток - "Політ над гніздом возулі" Вассермана. По-ява Вассерменового твору, який так болюче затримує проблеми дійсності, переконує в тому, що "Молодіжний" насправді шукає глядача, хоче встановити з ним духовний контакт. Така, може, й роль театру - не існувати ради "мистецтва для мистецтва", а відгукатися на навколишню дійсність, домовити що недоговорене.

Театр це життя, неспокійне життя. Гадаю, що Лесь Танюк прагне мати на своїй сцені неспокій, хоче показувати правду про людину, зробити театр живим. Звідси й дискусії присвячені театральному мистецтву. Їх влаштовує сам Танюк.. Мені пощастило бути на двох таких вечорах і тому можу сказати, що це чудовий засіб для досягнення кращого контакту з глядачем, який оббагачує так організаторів, як і учасників дискусії. Особливо міцно запам'яталася мені зустріч у Жовтневому палаці культури на якій обговорювалася п'єса Шатрова. З одного боку публіка, з другого актори й режисер. Кожен має право взяти слово й виявилось, що кожен сказав щось про проблематику п'єси, гру акторів, бо "Диктатура совісті" торкається основних людських цінностей.

На кінець хочу ще сказати кілька слів про те, що чула в розмовах з акторами. Отже, залишатися в Києві актори не хочуть, вони мріють про московські або лєнінградські сцени. Кажуть, що там міцно пульсує театральне життя, там ніхто не назве їх акторами з провінції. Крім цього, в Києві немає доброї театральної школи, бракує фахівців, які були б спроможні виховати нове акторське покоління, хоч талантів серед київської театральної молоді не бракує.

МИРОСЛАВА МУРИН

УКРАЇНО- ФІЛЬСТВО

ВОЛОДИМИР АНТОНОВИЧ

У циклі історичних бесід "Зустріч" увазі шановного Читача в презентованому номері пропонує коротку характеристику постаті Володимира Антоновича. Видатний історик, археограф, етнограф, суспільний діяч, гарний педагог, він в історії українського національного руху другої половини XIX ст. становить одну із чільних постатей. І, хоч, сьогоднішніми істориками та публіцистами його спадщина оцінюється по-різному, ми не можемо "пройти мимо", не можемо бодай не проковзнутись думкою по його поглядах. *Littera scripta manet*:

На зламі 50-их і 60-их років минулого століття до старших українських діячів, письменників і вчених приєднався гурт молоді, який з великим захопленням і енергією взявся до суспільної і культурної роботи. Політична ситуація здавалась бути прихильною. Новий цар Олександр II / 1855 - 1881 / , примушений внутрішньою і зовнішньою ситуацією імперії / головним чином невдача у тав. Кримській війні / , розпочав проводити ряд реформ. В лютому 1861 р. проголосив указ про знесення кріпацтва. Таким чином мільйони селян стаали вільними. Для покращання системи управління місцевими територіями цар видав указ про запровадження мережі земств, що були формами органів самоврядування на місцях. Змінились також компетенції міських рад. Зродилися форми юридичної гарантії громадських прав.

Український національний рух початку 60-их років скупився головним чином у двох міських осередках: Петербурзі та Києві. В столиці ім-

перії діяли передовсім бувші кирило-мефодіївці, яких органом був журнал "Основа"; натомість у Києві провід взяли студенти, вчителі, молоді наукові робітники. Вони за головну мету поставили перед собою працю над просвітою народних мас. Щоб це здійснити засновано мережу тав. недільних шкіл. Для їх потреб надруковано український "Буквар" Тараса Шевченка та "Граматику" Пантелеймона Куліша. Щоб краще координувати працю та надати їй плановості, у Києві засновано "Громаду", організацію покликану для ведення суспільної роботи. Увійти у її члени міг кожний, хто бажав працювати на рідній ниві. Серед провідних членів "Громади" на перше місце висувалися: Михайло Драгоманов, Володимир Антонович, Олександр Кониський.

Гарне розгортання праці серед народних мас, розвиток інтелектуального життя інтелігенції, відносно широкий вихід української мови, як мови культури тривав до 1863 р., коли-то міністр внутрішніх справ Валувєв окремим циркуляром заборонив видавання книжок українською мовою /особливо популярних, призначених для селян/, шкільних посібників. Ствердив, що ніякої української мови "не було, немає і бути не може".

Циркуляр цей наніс дошкульний удар на інтелігенцію. Проте вона не переставала працювати. Не маючи змоги "іти в народ" з українським словом, рішено працювати над науковим життям. Для цього використано Південно-Західний відділ Російського географічного товариства заснований у Києві в 1873 р. В його члени

ввійшли майже самі українці, до того члени "Громади", що сталася більш елітарною організацією видатних спеціалістів з різних ділянок українознавства, письменників, суспільних діячів з найбільшим авторитетом. Її провід очолювали тоді В. Антонович, Павло Хитецький, М. Драгоманов, Іван Нечуй-Левицький. Щоб оприлюднювати свої політичні і суспільні погляди, "Громада" викупила у 1875 р. російськомовну газету "Київський Телеграф". Короткий період лібералізації початку 70-их років приніс похвалення видавничої справи спрямованої на потреби широких кругів суспільства і значний розвиток культурного життя.

Проте сприятливий час не тривав довго. У травні 1876 р., цар Олександр II перебуваючи в Німеччині видав тзв. Емський указ, яким заборонялося живе українське писане слово, крім белетристики й документів, сценічні виставки, ввіз українських книжок з-за кордону. Розв'язано київський відділ Географічного товариства, припинено видавання "Київського Телеграфа".

Цей важкий удар не був проте нищівним. Літературну і науково-популярну діяльність перенесено до Галичини, допомогено при організуванні наукового життя у цій провінції, з місцією видавати орган "Громади" вислано до Західної Європи М. Драгоманова. Влаштувався він у Швейцарії і тут почав видавати журнал "Громада". Наукову роботу продовжувано в інших товариствах і на університетах, особливу увагу звертаючи на збирання й оприлюднювання джерел. Тут слід назвати "Історичне товариство Нестора-літописця" з його офіціозом "Чтеніями" та заснований у 1882 р. журнал "Київська Старина", який став головним виданням "Громади" і на довгий час виконував роль органу українознавства і українського національного руху в цілому.

Діячі 1860-их – 80-их років не ставили перед собою великих політичних завдань. Навчені досвідом Кирило-Мефодіївського товариства та невдачею польського Січневого повстання 1863 р., ставляли перед собою працю над просвітою широких народних мас, над науковим випрацюванням основ українського національного руху. Тому теж у всіх деклараціях, у офіційних звертаннях все підкреслювали свою аполітичність, лояльність державі. Вони все боліли над долею селян, зростаючого пролетаріату, у праці для покращання їх становища знаходячи панацею на існуючу в Росії ситуацію. Називали себе "українофілами".

Володимир Антонович, чільна постать українофільського руху народився 30 січня 1834 р. на Київщині в сім'ї польського шляхтича. Після закінчення гімназії, вступив на медичний факультет Київського університету, який закінчив у 1855 р. Згодом став студентом історико-філологічного факультету цього ж університету, кін-

чаючи його в 1860 р. У Києві зустрівся з двома студентськими громадами: польською та українською, яких дороги після короткого періоду співпраці почали розходитись. Спільним моментом була справа ставлення до політичних концепцій польського самостійницького руху, що саме готувався до спалаху чергового повстання. Відбудова польської держави з-перед 1772 р. була одним з його головних кличів. Антонович з групою однодумців, м. ін. Тадеєм Рильським, Пауліном Свенціцьким створили групу тзв. хлопоманів, яка почала проповідувати ідею праці для добра народу, серед якого живеться. Вони робили часті етнографічні мандрівки для збирання фольклорного матеріалу, пізнання побуту, брали участь у діяльності "недільних шкіл". Внаслідок гострих розходжень з польськими друзями, Антонович і його соратники остаточно рішили стати українцями. З того часу розпочалася їхня копітка робота на ниві української культури і науки. Володимир Антонович брав участь в усіх суспільно-культурних починах київських українців, не залишаючи при тому наукової і педагогічної праці. В 1863–1880 роках був головним редактором Тимчасової комісії для розгляду давніх актів, яка видавала капітальні серії документів з історії України, м. ін. "Архів Юго-Западної Росії". З 1878 р. він став професором історії Київського університету, виховав цілу низку видатних істориків, став основоположником тзв. Київської школи історії України. З 1881 р. був головою "Історичного товариства Нестора-літописця", а з 1901 р. членом-кореспондентом Російської академії наук. Помер 21 березня 1908 р. Залишив по собі багату наукову, публіцистичну і письменницьку спадщину.

Два поміщені ~~нижче~~ тексти походять з двох різних періодів розвитку думки і суспільно-політичних поглядів В. Антоновича. Перший, це фрагменти відповіді Тадеушові Падалиці /псевдо польського письменника Зенона Фіша/ п.з. "Моя сповідь", поміщеної в січневому номері "Основи" з 1862 р. Т. Падалиця напався на Антоновича за "відступництво" з польського табору.

Другий текст, це фрагменти статті підготовленої Антоновичем у 1881 р. для київського генерал-губернатора з метою пояснення поглядів українофілів. Тексту автор не закінчив через вбивство царя Олександра II і чергову зміну політики російського уряду. "Погляди українофілів" вперше надруковано в журналі "Україна" /кн. 6 за 1928/ а передруковано у першому томі планованих зібраних "Творів" В. Антоновича виданих АН УРСР в 1932 р. зі вступною статтею його невістки Катерини Мельник-Антонович.

РОМАН

"Так, д.Падалиня, рація за вами! Я справді "перевертень", та ви не взяли до уваги одної обставини, саме того, що слово "відступник" само собою немає ніякого сенсу, що для вироблення собі погляду про особу до якої віднесено цей епітет, треба знати, од якого діла ця людина відступила, й до якого пристала. Якщо такого не буде, то слово позбавлено сенсу, воно порожній звук. Справді, рація за вами. Болею долі я родився на Україні шляхтичем. В дитинстві в мене були всі звички паничів, довго поділяв я всі станіві й національні переконання людей, між якими виховався. Коли прийшла до мене пора самоусвідомлення, то я з холодною кров'ю оцінив своє становище в країні, зважив на всі її нестачі, всі стремління суспільства, серед якого доля мене поставила. І побачив я, що його ситуація морально безвихідна, якщо воно не відмовиться від свого виключного переконання, від своїх зарозумілих посягань на край та його народність; я побачив, що поляки-шляхтичі в південноруській країні мають перед судом власної совісті лишень два вихідні пункти: або полюбити народ, серед якого вони живуть, перейнятися його проблемами, вернутися до народності колись-то покинутих їхніми предками і невсипущим трудом і любов'ю в міру сил винагородити все зло заподіяне ними народові, що прогонував численні покоління вельможних колоністів, якому ці останні платили презирством, наругою, неповажанням його релігії, звичаїв, моралі, особистості; або ж якщо для цього не вистачить моральної сили, переселитися в землю польську заселену польським народом, щоб не помножувати собою дармоїдних особистостей, щоб, накінець, спастися перед самим собою од сумного докору в тому, що я також колоніст, також плантатор, що я посередньо або безпосередньо / воно по суті одно/ живу чужим трудом, заступаю дорогу до розвитку народу, в хату якого я вліз непросшений, з чужими йому стремліннями, що я належу до табору, який змагає до подавлення народного розвою туземців, і що безвинно поділяю відповідальність за його дії. Звичайно, я вибрав перше, бо не був настільки зіпсований шляхетським вихованням, його звичкаим й мріями й легше міг я з ними розлучитися, ніж з народом, серед якого я виріс, який я знав, якого гірку долю я бачив в кожному селі, де володів шляхтич. З уст цього народу чув я не одну печальну, роздираючу серце пісню, не одно чесне дружне слово / хоч я й був панич/, не одну трагічну повість про зотліле в скорботі й безплідному труді життя/.../ Так то, д.Падалиня, рація за вами! я "перевертень", і я гордий цим саме так, як гордився б в Америці, коли б з плантатора став я аболіціоністом, або коли б в

Італії, просвітивши характер думок, з папіста зробився б чесним роботящим слугою загальнонародного діла"

Погляди українофілів

"З 60-их рр. в російській пресі появився термін українофілство й українофіли, якими офіційні публіцисти назвали відому частину інтелігенції південноруського краю. Ця кличка прижилася в російській літературі й, безнастанно поповнюючись то грубими епітетами, то політичними інсинуаціями, прикладалася й прикладається до групи людей, які мають зв'язний та окреслений погляд на південноруський край, його національний характер і побутові відзнаки. Через це створюється делалі ненормальніше й невідгідне становище для осіб, що входять або можуть увійти до складу групи. Ненормальність ситуації залежить не од того, що люди, поділяючи погляди українофілства були звинувачені в помилковості своїх основних тверджень, або в недостатньому розробленні всіх подробиць. Залезить вона від того, що противники й гонителі українофілства, відчувачи меншу силу своєї наукової аргументації, обзнайомленості з країною й можливості об'єктивно підійти до оспорюваного питання, все зачинали полемічну боротьбу інсинуаціями. Вони продовжували вести її поліційно-загальними й індивідуальними засобами, що виключали можливість всякого серйозного заперечення. Були це: заборони збирати й розроблювати факти, закреслювання ценаурою статей паяснюючих питання, накінець особисті переслідування й висилання з країни осіб, що були запідозрені в симпатіях до українофілства, силою розпорядження підписаного одним з адміністраторів/.../

Під словом українофіли ми розуміємо тих уродженців південноруського краю, які настільки ознайомлені в свою батьківщиною, що зуміли констатувати відрізнявальні риси її населення, які настільки розвинуті, що можуть і літературно викласти свої переконання; настільки люблять свою батьківщину й прагнуть її розвою та щастя, що гріховним ділом уважали б промовчування її особливостей та, впливаючих з сих особливостей бід і потреб; настільки неполонених упаданням коло особистої кар'єри й благополуччя, що в міру можливостей в законних рамках готові обстоювати свої переконання без огляду на упередження, які часто зустрічають їхні погляди й на наслідки цих упереджень.

Погляди українофілів засновані на можливо об'єктивному вивченню свого народу такі: народ заселяючий південноруський край становить собою виразно виділену етнографічну одиницю. Його тотожність з населенням великоруським, білоруським, поволзьким, сибірським і т.п. мо -

жна стверджувати лише на заснуванні, через велику етнографічну помилку внаслідок браку знань про край, або силою апіорної, звичайно, накиненої думки, що виходить не з справжнього факту, а із сфери уявлень, народжених в кабінетах на основі виідеалізованих космополітичних утопій/.../

1/ південноруський народ займає територію лежачу географічних і кліматичних умовах, що істотно відрізняються від умов середньої і північної частини держави;/.../ ми впевнені, що коли прийняти повний занепад нинішнього південноруського народу й колонізацію великорусами території, що він займав, то під впливом географічних і кліматичних умов на протязі кількох сторіч великоруси, які поселилися б на півдні створили б відмінну од залишених на півночі земляків етнографічну одиницю. Саме так сталося з українцями – південнорусами, які переселилися на північ в X – XII ст.ст. й витворили тип сьогодиншнього великоруса. Крім географічних і кліматичних умов виникненню малоросійського й великоросійського типів сприяли також інші природні чинники. Їхню вагомість в антропології годі заперечити – це расове змішання: обох типів не можна вважати представниками чистої слов'янської раси / чистоту слов'янської крові на основі знаних сьогодні даних ми можемо визнати лишень за білорусами/. До складу малоросійського типу звійшла вельми численна турецька помісь / печеніги, половці, кримські татари й особливо чорні клобуки, що колись заселявали сливе одну третину всього простору нинішнього малоруського краю й розселилися в слов'янській масі його населення/ До складу великоруського племені звійшли громадно обрусілі фінські племена/.../

2/ При визначенні відмінності етнографічного типу більш важливу ніж фізична будова тіла ознаку становить мова як перша ознака духовного життя. Кожен з нас у міру сил та можливостей намагався вивчити мову південнорусів. Зібраний пінгвістичний матеріал ми піддавали науковому філологічному розглядові/.../ Учені, які знають і не підходять з упередженням до даного питання відзначають в мові південноруса ознаки самостійної мови. Таку думку висловлювали найкращі слов'янські філологи: Ягіч, Мікросіч, Новакович, Максимович, Лавровський, Пипін та інші/.../

3/ Ще важливішою ознакою відмінності етнографічного типу є та група психологічних з'явищ, що її часто називають народним характером; мова є ніщо інше як зовнішня ознака духовного життя народу, та головна духовна різниця між одною групою населення а другою групою лежить, звичайно, в психологічному складі відчуттів, понять, сформованих поглядів та

ідей;/.../Якщо в цьому відношенні порівняємо групи великоруську й малоруську, то не можна не помітити великого контрасту в багатьох справах: великорус перш за все людина практична: вся його увага зосереджена на зовнішній боротьбі, на життєвій діяльності, він поклонами застосовував до неї засоби й звички необхідні для практичної боротьби. Він діяльний і рухливий, але він не прив'язується до одного місця та охоче йде в оддалені країни за заробітком. Він знає вартість об'єднання й привик об'єднуватися в артілі, господарювати велелюдними сім'ями; велика сім'я або артіль становить силу лише за умови підпорядкування загальній керівній волі – і явиться безмежний авторитет голови сім'ї або господаря – підприємця/.../ Зовсім відмінний тип внутрішнього життя малоруса: в складі його натури почуття переважає над практичним розумом; він міцно прив'язується до всього доокружного, а збереженням прив'язаності дорожить більше ніж практичною вигодою й тільки у випадку крайності він розлучається із своєю хатою, із своїм селом, з родиною,/.../ як кожна натура з нахилом до ліризму малорус понад усе ставить поважання й свободу своєї особистості. Наперекір своєму економічному розумові він постійно змагає до усамотнення, до зменшення поділом своєї сім'ї;/.../ традиційна ненависть до поляків розвинулася безсумнівно не стільки внаслідок економічного гніту польського панства, скільки внаслідок презирливого ставлення шляхтичів, що добачали в селянах людей нижчої породи; вразливий щодо будь-якого порушення особистої гідності, малорус вельми бережливо ставиться до другої особи і в сім'ї, і в щоденних відносинах він напрочуд тонкий. Малорус звик обдумувати, відшукувати суттєвий бік своїх вірувань і понять; формулою, зовнішністю, символом він не дорожить, важливіша йому сама сутність: істина, справедливість або, за його висловом, "правда"/.../

4/ Відмінність південноруського типу доповнюється на кінець історичними і побутовими даними, в яких проявилася особистість цього народу в минулому. Тим часом як великорус на протязі віків натужував усі сили, щоб збудувати міцну політичну організацію, малорус не то що за неї не побивався, але й ніколи не проявляв стремління до політичної самостійності. Входячи по черзі до держав Литовської, Польської і Російської, він признавав і поважав владу кожної з них. Ні змагання окремих осіб, ні сприятливі обставини, ані навіть пізнання власної сили після перемоги ніколи не поштовхнули південноруса шукати й використати переваги самостійного політичного існування. Доволі згадати кілька історичних моментів / Михайла Глинського, Хмельницького, Мезепа/, щоб перекона-

тися в тому, що думка про політичну самостійність ніколи не зустрічала відгуків у настроях південноруського народу; та й віддалене в степу Запорозьке товариство ніколи не старалося стати незалежним. /.../ проте малоруський народ завше дуже енергійно обороняв свої суспільні ідеали у відношенні до внутрішнього ладу своєї країни. Оскільки можемо судити з фактів минувшини, починаючи од древнього віка й по козацьку раду, з копних судів із устрою Запорозької Січі, з міських магістратів та церковних братств, основні риси народного ідеалу, за збереження якого він вів вікові війни, стоячи в них поголовно, складалися з таких елементів: рівноправність усіх перед законом, відсутність станових різниць, соборне управління земськими ділами, свобода релігійної совісті, право на розвиток і вдосконалювання народних основ, застосування виборного начала в управлінні /.../

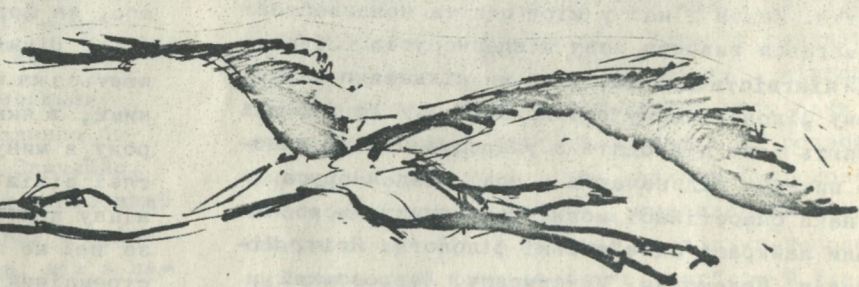
Українофільство береться не з мрійництва, не з капризу, не з наслідування всього, що воно б не було, а з усвідомлення факту існуючого насправді; з факту тим більш очевидного, чим більш він освітлюється світлом науки /.../

Виходячи від сьогоденного стану проблеми, постараємося розглянутися в хаосі докорів та нарікань, якими засипається українофільство й скласти їм безпристрасну оцінку /.../ Більшість противників ідеї, звичайно, за рутиную. Кожна нова думка, поява нового наукового або життєвого висновку викликає звичайно невдоволення серед публіки середнього рівня як те, що виходить поза круг повсякденних і вже засвоєних понять, як те, що порушує розумовий спокій, заставляє обдумувати й міркувати про ще одно питання; /.../

Другий ряд недоброзичливців українофільства обпирається в одному випадку на автентичну, а в другому на напускну нетямковитість; в їхньому думанні погляди на народність і державу окреслені туманно; вони впевнені, що кожна держава повинна в своїх межах змагатися до однорідного етнографічного типу, що досягнути цього можна шляхом адміністративних засобів як би не різноманітний був культурний та племенний склад її населення; однорідність вважають вони не обхідною умовою порядку й сили держави і, безсумнівно, коли б природа не ставила нездоланних перешкод їхнім намаганням, то вони постаралися б циркулярами регулювати не лише етнографічну єдність, але й будову тіла, довжину носа, зріст і т.п. /.../

Третя і безсумнівно найбільш злісна й не доброзичлива група противників українофільства складається з осіб, дбаючих за власні користи, що по-фарисейськи скриваються під оболонкою безмежної відданості державі та її цілям. У суспільних питаннях люди подібного складу зовсім індиферентні через природу своїх переконань. Вони готові свої погляди міняти щоденно ради особистої вигоди й впливу. Вони готові приставати до кожного напрямку й течії, за умови, що в даному часі сила й влада будуть на їхньому боці й винагородить їхнє зусилля знаною користю /.../ Інтриганти з одного боку дешево здобували собі репутацію ревнителів і спасителів цілості держави, спасаючи її лишень від фантомів власного виробництва, з другого, вони не прогавлювали нагоди витворити каламутну атмосферу підведення особистих розрахунків /.../

**БУЗЬКУ, БУЗЬКУ, -
ДАВАЙ ДО КАНАДИ!!!**

БЕЗ НАДІЇ БЕЗ НАДІЇ БЕЗ НАДІЇ ? БЕЗ НАДІЇ БЕЗ НАДІЇ БЕЗ НАДІЇ

Міркування про варшавську україністику

До сформулювання думок, названня проблем, усім знааних, проте не до кінця усвідомлених навіть самими зацікавленими, спонукала мене стаття-інтерв'ю Мирослава Левицького з Флоріаном Неуважним у "Нашому Слові" за 9 серпня п.р. під заголовком "Покликання чи випадковість". Відзначім, що редактор Левицький не вперше заторкає україністичну тему, проте влучність його зауважень дискусійна. Не вперше й "шеф", тобто доц.др Флоріан Неуважний критично висловлюється про своїх студентів /не даючи їм права на оборону/. Полемізувати у справі першокурсників не стану, про їхню студентську здатність і взагалі придатність для української справи заговорить їхня праця протягом академічного року. Проте якже не помітити непедагогічного підходу - студентом-новачкам доводиться не тільки пристосовуватися до нових обставин, у яких знайшлися /а вони дійсно не чудові - хоч би брак місць у гуртожитку/, але й переборювати опінію, що їх супроводжуватиме не лише в Альма Матер, а й в нашому невеличкому середовищі.

Трохи дивно ознайомленим з умовами навчання на україністиці звучать слова Флоріана Неуважного "Нині ми знаємо, що практично будемо змушені працювати індивідуально з кожним студентом". Неознайомленим з темою годиться сказати, що така робота за цих умов /попри невелику кількість студентів/ неможлива. Обмаль часу; ми привикли таке виправданню не трактувати серйозно - воно бо повсякденне і всі привикаємо до браку часу. Однак ситуація україністики виняткова в порівнянні з іншими філологічними факультетами. Передовсім усвідомимо, що значить оце "магістр української і російської фі-

лології". А значить воно приблизно те, що протягом п'яти років студент мусить "ковтнути подвійну порцію знань" у порівнянні зі студентом русистики, іберистики, романістики, германістики, англістики тощо. Чи це можливо? Звичайно, ні. Давня "фама" про низький рівень студіїв на україністиці не підтвердилася, точніше, всюди на філологічних факультетах він приблизно однаково низький. Причина не лише в гіршій підготові студентів, але й в перевантаженні програм. Як приклад наведу власний випадок: протягом студіїв мені довелося тричі складати іспита з більш-менш того самого обсягу педагогічних знань, а саме - з педагогіки, методики навчання російської мови й методики навчання української мови. Досконально розуміючи різницю між цими предметами ніяк не можу збагнути, у чому практично вона полягала: знання з педагогіки хватили й до двох наступних іспитів /ні, не на три, а на ...п'ять, у чому нема ніякої мові заслуги, радше ...краще недоказати/.

Перевантаження предметами на україністиці стоєть не лишень педагогічного чи суспільно-політичного комплексу /приблизно половина кількості годин на протязі цілих студіїв/. Дублюються "російські" і "українські" предмети; останньою новинкою є заведення історичної граматики російської мови поруч історичної граматики української мови. Якщо це вже так необхідне для звання магістра, то чи не слід вивчати оці предмети разом? Заведення названого предмету дуже дивує. Після солідного курсу церковнослов'янської мови, курсу описової граматики сучасної української мови з історичним коментарем, подібного курсу російської мови, врешті курсу історичної граматики української мови й курсу

су порівняльної граматики слов'янських мов, студент має достатнє уявлення про історичний процес розвитку обох мов.

Недостосування програм семестральних студій в Києві /до 1985 року в ...Москві/ до загальної програми також викликає здивування. Перелік проблем україністики, на жаль, щойно тут починається. Візьмім справу предмету; практичне навчання української мови: протягом усіх курсів тижнева кількість годин дорівнює шести, для порівняння, на всіх популярних філологіях - 10 годин. Треба відмітити, що на тих філологіях знаходяться люди, які складали іспити з мови, отже досягнули вже не будь-якого рівня знань. На україністику вступні іспити складається з української або російської мови, отже не всі кандидати володіють українською мовою, деяким доводиться перевчати батьківську говірку, деяким "тутопольську", деякі зустрічаються з нею вперше. І на першому курсі, у першому семестрі вони мають 6 годин. Подумаєте: з прекрасними лекторами, у чудово обладнаних лабораторіях? Аж ніяк! Брак лекторів на україністиці це вже віддавна наболіла проблема. Рівень занять з мови також. Брак контакту з живою українською мовою /виїзди в Київ, стипендії!/, програмного навчання, врешті якогось-небудь підручника /крім призначеного для англійських слухачів, та й то без плівок з записами/. Гіркі підсумки - за 34 роки існування україністики - брак підручників до мовних занять, до історії літератури чи граматичних вправ. Це факти. Виправдання є: важкі умови, брак паперу, фінансів. Однак подивімося на сусідів - русистів. Без коментарів. І ще одне зауваження, що торкається вивчення мови. Чи не слід би звернутися за допомогою до деяких досвідчених у змаганні зі словом редакторів нашого тижневика? А друге - до варшавського поета, досвідченого лектора, що відійшов з україністики в гарячий час? Слава пана Остапа переходить у студентів з покоління на покоління й хтозна чи є живий україніст, який не знав би про нього й не згадував з вдячністю.

Чергова справа - чи чувана річ, щоб протягом

чотирьох семестрів /двох років/ пройти повний курс історії літератури? Нагадаймо, що більшість студентів-першкурсників немає зеленого поняття про українську літературу. До цього додам, що приходить їм прочитувати сотні сторінок при невеликому ще знанні мови. А де історія літературної критики? Суспільної думки? Ширші знання про культуру землі? Такі предмети взагалі не існують!! Чому так воно є? Чому так мало годин відведено україністиці на україністиці? Відповідь проста, скажимо одверто: неможливо протягом п'ятих років пройти курси двох філологій. З чогось т р е б а резигнувати. І резигнуємо з поглиблених знань. Проходимо студії, не зупиняючись на суттєвих проблемах. Виходимо, не знаючи мови. Пишемо ще сак-так грамотно, але висловити свої думки, знання по-українськи зуміє не кожен україніст. Літературу та її історію знаємо на рівні середньої /польської/ школи. До нас належить турбота про записування того, що залишили наші батьки. Історія України... ех. Хочу виразно сказати, вина також і серед нас, студентів починаючи від браку наукової атмосфери, взаємної допомоги, браку якже кінцевого обміну думок, без якого людина інтелектуально не зростає, а занепадає, і кінчаючи на звичайнісінькій інертності та лінівстві, несолідному підготовуванні до занять, списуванні "у школі" годин тощо /проте вважаю звинувачення М.Левицьким студентів у інертності безпідставним, згадаймо саму редакційну роботу над "Зустрічами", влаштування грудневих з'їздів, наукових сесій, інші почини/. Усе це довело до крайньої, гадаю, ситуації, яку слід змінити. І тут завдання перед організацією. Адже в статуті СПС говориться про вплив організації на програму, про можливість контролю.

Важко у статті вглиблюватися у всі проблеми, деяких просто не можна назвати. Проте багато засигналізовано, хоч розумію дискусійність деяких тверджень і пояснень, і хочеться такої дискусії, без особистих звинувачень і говоріння заздалегідь про майбутнє.

ОЛЯ

СПРАВЛІ, ЯК ДОБРЕ НЕ МАТИ НАЦІОНАЛЬНИХ ПРОБЛЕМ

УКРАЇНСЬКИЙ

СТУДЕНТСЬКИЙ РУХ В ПНР

Доповідь зачитана на звілеї п'ятиліття
заснування Української культурної сек-
ції СПС у Ольштині.

Після закінчення репатріаційної акції, яка відбулася в 1944-46 рр. в межах Польської держави залишилося понад 250 тис. українців, що заселявали територію воєвідств: Люблінського, Ряшівського, Краківського. Було це типове сільське суспільство, в якому біля 90% всього населення складали селяни. Передвоєнна інтелігенція під час війни здебільшого загинула або емігрувала.

У 1947р. внаслідок акції "В" згадана частина українців була переселена на Західні землі, де стала розпорошено проживати на території кількох воєвідств.

Важкі матеріальні умови й перш за все несприятлива політика влади та трохи насторожене ставлення значної частини польського суспільства спричинили те, що на порозі 50-их рр. кількість студентів - українців в ПНР була дуже мала.

Попри всі труднощі, на початку 50-их рр. у більших студентських осередках українська молодь почала організувати різного типу зустрічі, за своїм характером переважно самоосвітні та розважальні. Відбувалися вони найчастіше в клубах ТПРД, де порівняно спокійно можна було почитати українську пресу, інколи подивитися фільми з УСРР й передусім поговорити рідною мовою.

Щоб сприяти контактам між окремими осередками, від 1954р. були організовані екскурсії. Найчастіше відвідувалися місцевості, в яких проживало багато українців.

Разом з плином часу ситуація національних меншостей кращала. В 1955р. рішенням Політичного бюро ЦК ПОРП створено Комісію з української культури, а роком пізніше покликано до життя Українське суспільно-культурне товариство. Був це великий злам у житті української меншості в Польщі.

Від перших днів діяльності Товариства, студенти були в ньому рушійною силою; п'ятьох входило до Організаційного комітету (УСКТ). Були це: Остап Лапський, Василь Бунда, Микола Сивецький, Богдан Ціханович та Лариса Вайда. Молоді інтелігенти зачитували лекції на місцях, організували мережу УСКТ та співтворили його художнє життя.

Паралельно з діяльністю в Товаристві багатьох українських студентів активно діяло в молодіжних організаціях, а особливо в Революційній спілці молоді.

Хвиля оновлення викликана політичною відлигою в країні поштовхнула українських студентів до діяльності за створення автономної організації української молоді, в рамках польських молодіжних організацій. Найактивніший був тут

Продовження на 18 стр.

РОМАН ІЛЯ ДРОЗД

РОМАН ІЛЯ ДРОЗД

+++

"Далі, далі..."

Ц.К. Норвід

Йдемо, йдемо мечем розбиті,
Шуліки тиснуться в журбу.
Мільйони душ плачем відкриті
Ідуть походом. Чи свою

Вітати долю? Ми йдемо
Вперед, чимдужче заодно!...

Не знаєм лиш:
Чи на переді походу перлини,
Чи домовина батьківщини.

СЛЬОЗИ

Життя щоднини
морем крові
що витекла
в порожні краплини

О, мої перлини

Зібрались хуртовини
піщинками трикляття
Майбутнє без каяття
зродило ці хвилини

О, мої перлини
мої перлини

Шукав у вас провини
Й досі не знайшов
Живу бо перед часом
який минув ... немов

ВЕЧІРНЯ КРАСА

Упала зоря в чернечії сльози,
Благання в очах розгорілось:
Коли Ти прийдеш, мов золота лози,
Щоб думи болючі доспіли?

Візьму я слова як чорні удила,
Бо скигління чую у серці.
Порепаший меч, загострен у крида,
Я витончу стоптаним мерцям.

У безвість піду затаєний у темін -
В мольбу при афінській іконі...
О Боже, прости, прости ... а мій Геній
Елегії пише в закритій долоні.

Щовечір стоїть, а вранці на роси
Надію кладе - вечірню лиш просінь.

ВОРОТТЯ

Сірії ночі
в думках кайлан
А щастя було
байдужо пройшло

Гадаю при свічі
сонячний перкан
і я вдалині
ячачий в вогні

А губи охочі
зросити тюльпан
Чи справді нема
Тобі вороття

Згадай хоч удвічі
вишневий лачан
Вернися у день
незбутих натхнень

Та свіча в очах
мов щастя курган

Сірії ночі
в думках кайдан
а губи охочі
зросити тюльпан

КОЛИСКОВА

Спи в тузі серця,
небосхили вже кутають зорі
сном глибоким.
Буду колихати
у молитву твою смуту,
дам тобі казки всі
синьоокий.
Буду сльози ткати
як підеш свій брати шлях —
Кличе бо земля,
кличуть круки "кра!",
а ти ще малий...
Спи, сину мій.

Спи небом вкритий,
танцюватимуть русалки тихі,
ген за морем.
Буду завше жлати
на усмішку й слово: мати,
ти моя, ти моя цитинько.
Буду сльози ткати...

Спи наче вольний орел
і пірнеш там,
де кличуть нас.

СИН

Пройшов тінню
за вікном
Срібляста мумія
з очима Фідія що
колихається колихається
мов осокір —
ото ж і він
життя кумир

Не ждала матір
окатим замисленням
Не глядала усмішки в досаді
узяла лиш
рушник на руки
і кутала кожну сльозу
для вбитого сина

Він жив не для ночі
поза окраїною олжи
в чисті очі

/"Контакти"/

Коли людині
скач"яніс язик
будить з удару
серце

А коли від плачу
сліз не бачить
зміїться руками
в сопілковий танок

І хлипає в погребі життя
не чує нічого не жде
А мимоволі гріха
серце його б"є

/"Жовитворящим болем"/

Броцлав де ще в 1956р. почала творитися Револьюційна спілка української молоді. Двох її представників брало участь у воєвідському з'їзді Револьюційної спілки молоді Шлеська.

З часом справами українського молодіжного руху зацікавилася Головне правління УСКТ. В березні 1957р. відбулася зустріч представників Товариства з правлінням Спільної сільської молоді та Спільки соціалістичної молоді. Після вступних домовленостей 6 квітня 1957 скликано в Варшаві нараду української молоді, в якій брали участь представники правління ССМ. Унаслідок дискусії учасники наради звернулися з закликом до молодих українців і поляків активно включатися в діяльність ССМ. Протягом 1957р. відбулося ще кілька подібних зустрічей в інших містах. Зібрані всім висловлювали надію, що зміни, які проходять в країні принесуть правильне розв'язання проблем української молоді в Польщі. Правління ССМ зробило кілька обнадійливих кроків, нп. з місць призначених ССМ на V Фестиваль молоді й студентів у Москві два надано українським студентам. Рішенням ГП УСКТ на Фестиваль поїхали Ярослав Грицьковян і Михайло Козак. Слідом за правлінням ССМ, Воєвідський уряд з Ольштина й Кошаліна теж приділив по одному місці.

Хоч задум створити автономну організацію української молоді не став дійсністю, то молодь і надалі працювала для добра рідної культури. Її діяльність була сповнена турботи про неї, про мову, про припинення національної асиміляції українців. На зустрічах представників молоді української інтелігенції вказувало на потребу фотографувати пам'ятки рідної культури, піклуватися про гроби її творців, відкрити українську бібліотеку та музей в Перемшлі. Наголошувало на необхідності організування матеріальної допомоги шкільній молоді та студентству.

Виходячи від особливої ситуації свого середовища студенти об'єднані в УСКТ запропонували в 1958р., щоб у великих університетських осередках створити гуртки молоді інтелігенції, які діяли б при місцевих відділах УСКТ. Здійснення цієї пропозиції могло принести багато користі, та не вдалося її зреалізувати.

Зростаючі аспірації й потреби української громади в ділянці культури та освіти примусили подумати про створення українськомовного науково-популярного журналу. Пропозицію висунули студенти з Кракова й в Кракові підготовано навіть перший проектний номер, проте справі не поталанило, бо ГП УСКТ не поділяло становища студентів й рішило видавати у Варшаві щомісячний додаток до "Нашого Слова". Була це "Наша Культура".

Інвенція й запал студентів були невичерпні. Між іншим, 1 листопада 1958р. група студентів перебувала в Щецінському воєвідстві, де продавала українські книжки й газети, збирала дані про умови життя місцевого українського населення, агітувала за УСКТ.

Крім діяльності в рамках Товариства українці не залишали на стороні студентських організацій: молоді люди працювали в Спільні польських студентів та університетських самоврядуваннях. За свою активну поставу вони неодноразово нагороджувалися СПС. Двох варшавських українців виїхало на місячний мовний курс у Київ. Меценатство СПС сприяло розвиткові лекційно-лекторської діяльності, організувалися читання доповідей та лекцій, відбувалися зустрічі й наукові сесії. Такого типу імпрези здобули загальне визнання як українського так і польського середовищ.

Початковий динамічний розвиток руху почав сповільнюватися в другій половині 60-их рр. Застій в культурно-освітньому русі українських студентів тривав аж до половини 70-их рр. Цей стан в значній мірі був наслідком загальної кризи, яку проживало тоді Товариство. Однак були також суб'єктивні причини.

На думку знаного студентського діяча Ярослава Грицьковяна УСКТ вже у 1958р. злегковажило справи студентської молоді. Василь Бунда й Ірина Липка, які за них відповідали не виконали своїх обов'язків так як було треба. До молодих діячів не проявлено довіри, не звернено належної уваги на їхні потреби й стремління, що спричинило зниження їхньої зацікавленості працею в УСКТ. Спричинило брак віри в можливість самореалізації, а разом з цим і охоту діяти. Чулися голоси про неспроможність Товариства заспокоїти зростаючі потреби українського академічного середовища. Тут не можна поминути теж об'єктивних чинників, серед яких чи найважливішим було постійне побоювання, щоб не виявити свого національного походження в польському середовищі. Закріпився погляд, що праця на рідній ниві може вважатися маніфестацією свого українства, а це, своєю чергою, утруднить професійну кар'єру.

Певне похвалення в деяких студентських осередках прийшло в першій половині 70-их рр. Обговорювалися напрямки виходу з маразму. І так у 1973 р. студенти з Познаня надрукували в "Нашому Слові" звернення до студентів, в якому закликали заново почати енергійну діяльність, знайти нові форми й методи праці. Згодим усі зрозуміли, що була це добре відома з прислів'їв іскорка. На адресу редакції

"Нашого Слова" прийшли десятки листів, в яких молоді люди описували проблеми української молоді. Подавали теж готові пропозиції, як їх розв'язати, нп. ольштинські студенти пропонували організувати на дозвіллі молодіжні табори, де читалися б лекції з української історії та літератури, бо ж лишень піднесенням рівня знань можна відчутно загальмувати швидкий процес асиміляції української молоді. Деякі пропонували встановити взаємини з молодіжною організацією з України.

Не виглядаючи допомоги старших студенти почали самі заходитися біля розв'язання власних проблем. Подібно до того як в 50-их рр. початок дали спільні зустрічі й виїзди, які організували окремі осередки. Вони були проявом внутрішньої потреби єднатися, так характерної для всіх громад проживаючих у діаспорі. Разом із згаданим читалися лекції на різноманітні теми.

На хвилі цього своєрідного відродження зросло теж значення рідної мови. Хороша літературна українська мова в багатьох середовищах вважалася проявом доброго смаку. Виходячи на зустріч цій потребі, у навчальному 1972/73 році на Ягільйонському університеті почалися лекції з української мови, літератури та описової граматики. Всього, заняття, які відбувалися в двох групах, відвідувало 97 осіб. Організатором і водночас викладачем був молодий науковий працівник університету Володимир Мокрий. Заняття тривали кілька років.

Половина 70-ихрр. принесла підвищене зацікавлення художнім рухом, музикуванням та кабаре. Особливо популярним стало кабаре. Перша кабаре-група повстала в 1974р. у Варшаві. Створили її студенти україністики. Згодом кабаре появилися в Ольштині, Гданську, Кошаліні й стали "розважальною прикрасою" Ярмарків.

Наприкінці 70-их рр. українські студенти почали виходити поза своє середовище, чого не було раніше. Здається, що був це результат покращання психічної ситуації молоді, яка поступово вивільнювалася з післявоєнного психічного навантаження. Все частіш молоді люди, зокрема випускники ліцеїв у Лігніці та Гурові не приховували свого національного походження. Для деяких було це джерело гордості.

Хвиля політичної віднови, що прийшла в 1980 році подала надії на утворення національної організації українських студентів. 1 травня 1981р. в Щеціні відбулася загальнопольська зустріч, на якій повстав Засновницький комітет Спільки українських студентів у Польщі. До складу Комітету увійшли представники студентів з Вроцлава, Щеціна, Слупська, Кошаліна, Гданська, Ольштина, Варшави, Лодзі і Зеленої Гори.

Учасники зустрічі видали свій документ, в якому м.ін. мовилося, що "Ми стали творити СУСП об'єднані бажанням активного входу в рішуче суспільного, культурного, наукового життя академічного середовища та української громади в Польщі. Наша мета - організувати середовища українських студентів - громадян ПНР, ми відкриті до всіх, хто прийматиме наші ідеї й засоби діяльності без огляду на переконання, мову й національність. Далше йшла більш детальна характеристика діяльності з наголосом на потребу співпраці з польськими студентами, щоб ліквідувати дотеперішні бар'єри. Звичайно, в плані була та ж співпраця з УСКТ.

Міністерство не підтримало цієї ідеї й не зареєструвало СУСП, відзначаючи необґрунтованість її існування.

Унаслідок цього рішення студенти звернулися до ректора Варшавського університету, який поставився до пропозиції прихильно.

Використовуючи фінансову й моральну допомогу ректора й університетського самоуправління, влітку 1981р. розпочали ремонт лемківського скансену в Зиндрановій. Цього ж року відбулася в Карпатах мандрівка "Карпати'81.

Іншим способом вирішили здійснити свої потреби й стремління ольштинські студенти. Мирон Сич і Володимир Козубель представили свої пропозиції раді ольштинської ВПШ, яка погодилася на реєстрацію Української культурної секції, як відділу Соціалістичної спілки польських студентів, що й сталося 19 жовтня 1981р.

Секція мала на меті розвивати культурну та наукову діяльність українських студентів Ольштина, дбати за їхній індивідуальний розвиток, створювати клімат толерантності й пошани для нових цінностей, які поширювала молодь. На врочисте відкриття її діяльності прибуло понад 30 осіб з ВПШ та сільськогосподарської академії. Головою Секції став студент IV курсу історії Володимир Козубель.

Діяльність її спиралася на статут. Передбачувалися наукові сесії, організація української академічної бібліотеки й наукового гуртка для досліджень української проблематики в ПНР, заснування ходожніх колективів.

Невдовзі й прийшло підтвердження, що програма Секції не була пропагандивним прийомом, вона була проявом автентичних стремлінь та сподівань української інтелігенції.

Секція зразу розгорнула активну діяльність. У кінці жовтня почалося транслявання радіопередач про життя української молоді із студентської студії "Емітор". Часто відбувалися самоосвітні зустрічі й розважальні вечори, подумано про опіку над учнями ліцею з Гурова, активізувався художній рух. У листопаді кабаре "Міхур" зарекомендувало себе на "Ярмарку"

Танцювальний ансамбль "Кобза" викликав захоплення польської молоді ВПШ. Правління Секції активно включалося в діяльність ольштинського УСКТ. Його члени звійшли в склад правління гуртка.

Слід нічно підкреслити, що в 1931р. члени Секції проявили велику політичну й організаційну арілість. Їхню поведінку визначив статут ССНС. Добра постава членів Секції дістала високу оцінку з боку партійного комітету ВПШ.

Після оголошення воєнного стану діяльність Секції, подібно до того як всього студентського руху, припинилася. Заново розпочалася шевченківським концертом у травні 1932р. Виступав варшавський камерний хор Я.Полянського, а доповідь про Шевченка зачитав доц. Ф.Неуважний та др Василь Назарук. Студенти хотіли організувати лекторій української мови, та цього наміру не вдалося здійснити.

Постава українських студентів ольштинської

ВПШ принесла їм визнання середовища. Це стосувалося зокрема Мирона Сича, який був головою Виконавчого комітету ВПШ й став делегатом на з'їзд ССНС.

Будучи одним із засновників УКС, Мирон Сич, за дорученням студентського середовища національних меншостей, підготував звернення, яке зачитав на з'їзді. Вислухавши звернення, делегати внесли до Постанов конгресу поправку, яка стверджувала виникнення Загальнопольської ради культури студентів національних меншостей. До її складу звійшла теж Рада культури студентів української національності.

Накінець можна ствердити, що студенти завжди були авангардом української національної меншості в ПНР. Їхня організація становить прекрасну виховну школу.

ВОЛОДИМИР КОЗУБЕЛЬ

МИТЦІ МИИТЕСЯ

Одною з форм діяльності молодих українських творців у Польщі є "верстати", які щорічно відбуваються в Білянці. У днях 18 - 28 вересня 1987 року проведено п'яту вже їхню зустріч. Висловити свої міркування попросили ми організаторів "Верстатів 87": МИРОСЛАВ ВЕРБОВИЙ - ОНУХ, АНДРІЯ МАРУШЕЧКА й МИРОСЛАВА МАШЛЯНКА.

інтерв'ю

Інтерв'ю взяв : АНДРІЙ

Зустрічі: Спершу питання про різницю між цього-річними верстатами й попередніми.

Мирослава Вербова - Онух : Різниця досить велика тому, що цього року в Білянці не було професіоналістів як Аня Плотницька або Юрій Онух. Не йдеться про те, що учасникам потрібні були "професори", які показували б "молодим талановитим людям" як малювати. Просто не стало осіб, які змогли б надати кшталт, форму й зміст зустрічі - послужити своїм досвідом.

З.: Так хто приїхав до Білянки?

М.В.-О.: Колега Мірко Машлянко, Андрій Марушечко, коротко Арета Федак, свою інсталяцію прислала Аня Плотницька, відвідувала нас Лідія Стефанівська, а на кінець і я.

З.: Проте наміри були набагато більші. Цьогорічні верстати були задумані як міжпокоління зустріч українських творців у Польщі. Чому "не вигоріло"?

М.В.-О.: Тому, що не зголосилися всі, яких запрошено. Не приїхали, хоч і погодилися приїхати.

Мирослав Машлянко: Щодо організації, то, на мою думку, до нічого не можна було присікнутися. Усі допоміжні засоби "роблення мистецтва" були напоготові.

М.В.-О.: Запрошення ми послали надовго до початку верстатів, отож часу для рішення було вдовільно. Не було випадку, що хтось дізнається про імпрезу тиждень раніше. Кумедне - частина людей позитивно відповіла на запрошення, та, на жаль, не приїхала. Ці люди повелися дуже негарно, бо ж з верстатами пов'язані фінансові витрати, яких не вдається вирівняти, а ще й додаткова біганина. Інші наче виправдані тим, що взагалі не відповіли на запрошення.

Андрій Марушечко: Я вважаю що несприятливим нема виправдання. Виправдовуючи всіх несприятливих, тих, які заявили свій приїзд і тих, які ні словом не

обмовилися про свої наміри, ми виправдали б причину, якою, по-моєму, є брак відповідної національної свідомості, й вивідне з цього – брак усвідомлення значення культури в народі й брак розуміння потреб ідучих з духом часу. Не виправдовування тут потрібне, а критика, не потурання, а гостре моральне оцінення людських постав. Одна із запрошених осіб не приїхала, бо ж якраз тоді випав її курс на водійське право. Чи це може засвідчити щось інше, як викривлену ієрархію цінностей?

З.: Скільки осіб запрошено?

М.В.-О.: Десь 15 – 20 осіб.

З.: А як було з поколіннєвими пропорціями?

М.В.-О.: Тут було внічю, при чому до старшого покоління відношу особи, які пройшли вже трохи митецькою стежкою, закінчивши студії.

З.: Що мала принести така зустріч поколінь?

М.В.-О.: Особливих сподівань не було, хоч тепер говорю лиш за себе. Ми прагнули "розумового ферменту", творчої метушні й, думаю, цьогорічні Верстати були б цікавими навіть як сама зустріч людей. Так, як було на першій в грудні 1983 року в Кракові. Чи воно принесло б що-небудь? Підходячи з такими категоріями – практично нічого, та найважливіше тут те, що люди розкинені по цілій Польщі, люди називаючи себе українцями, зустрілися б. Це найістотніше, бо ж коли зустрічаються, то є шанс, що щось виникне, щось цікаве для митців і для глядачів. Без того першого кроку всякі роздуми на тему: плянуємо щось, хдемо чогось чи ні – ні при чому. І друга справа. Не можна було сподіватися на що-небудь, бо запрошені люди користуються відмінними засобами художнього вислову, цікавляться зовсім неподібними до себе справами.

З.: Цебо про створення тав. середовища годі й думати?

М.В.-О.: Ні, думаю, що дотеперішні наші зустрічі, пленери, верстати, якоюсь мірою те середовище створили. У ньому молоді або дуже молоді люди. Тому-то дуже важливою справою було наближення до себе старшого й молодшого поколінь українських митців у Польщі. Знаю, що й раніше були спроби створення такого середовища. На халь, невдалі.. А тепер, зібравши молодих людей, ми хотіли довести до конфронтації з поколінням старших митців. Хтозна чи то не була б цікава зустріч? Колись перед сопотським фестивалем вислано запрошення до різних митців з проханням допомогти влаштувати подібну імпрезу. І таким чином зустрівся з нами маловідомий тоді в середовищі Юрій Онух. Ідеться якраз про те, щоб люди зустрічалися. От хоча б пан Григорій Печух і Аня Плотницька. Оскільки знаю їхню творчість, то важко уявити собі їхні спільні діяння, розмови, зате, якби вони й відбулися, були б вельми цікаві. Адже функціонують

вони в зовсім різних світах, а їхнє зіткнення як таке каже мати надію, що доведеться до спільних діянь. Надія завжди збуджує.

М.М.: Наве середовище щойно створюється. Усіх людей можна порахувати на пальцях обох рук. Що найважливіше – це молоді люди.

З.: Яким способом відбираєте їх до вашого грона? М.В.-О.: Він простий. Десь, хтось, колись зачує, що існує якийсь українець-митець. До такого типика йдуть і розмовляють з ним. Нещодавно Андрій "з'ясував", що в Академії навчається чоловік на ім'я Шевченко. І, звичайно, провів з ним "піднебінну" бесіду. Так воно й є. А от, коли б не віднайшли колись Марушечка й Машлянка, то хто сьогодні робив би графічне оформлення "Зустрічей"? Правда?

М.М.: Усе відбувається на засаді творення середовища атракційного й конкуренційного щодо середовища польського. Воно має притягати, так би мовити, не беручи до уваги чинника національного. Така група людей повинна зуміти запропонувати щось іншим.

З.: Чи можна говорити про певну альтернативу польському митецькому середовищу?

М.В.-О.: Поки що в дуже невеликій мірі. Важливе, щоб у групі був лідер, хтось атракційний, з виразною особистістю.

М.М.: Відчуття національної приналежності не рішає про нашу працю. Мистецтво має власні закони. Через це існування й діяльність нашого середовища я розглядав би більш в соціологічних категоріях.

М.В.-О.: Ідеться про те, що мистецтво наших творців не каже, що воно українське. Дивлячись на якийсь твір не можна прийти до висновку: "О, це зробив українець", бо він зображує гуцула або степ. Їхня творчість функціонує як мистецтво. А що вони українці...

З.: Це лишень додаток.

М.М.: Ні, це не додаток, принаймні не для мене. Те, з чого я виріс, з чим стикаюся, діє на мене, створює мою дійсність. Може й не виражає її безпосередньо, не поміщає якихось чітких національних елементів, та зберігаю клімат, в якому я виріс, перефільтрую його. Інколи мої художні діяння сприймаються саме в такому контексті, отої суспільності хлопської й української, де мої корені. Думаю, що усвідомлювання себе українцем у мене діє саме на такий засаді. Не маніфестацією, а більш чи менш свідомим перетранспонуванням власної національної культури, власного світу. Свідомість, що належу до тої а не іншої культури не обмежує мене. Я вибираю. Цікавлюся мистецтвом первісних австралійців, та все це мислю я, оформлений даною культурою й дійсністю.

З.: Засоби, які використовуєш належать до засобів авангардного мистецтва.

М.М.: Сьогодні кожен "міркує", шукає своїх доріг і засобів. Я вибрав такі/домінують: камінь, мотуз, дерево, земля, вогонь - Ред./, не знаю як буде далі. Поки що це вистає.

З.: Що могли б ви сказати молодим людям з пластичних ліцеїв, українцям, які побоюються, що українськість може їх обмежити. Це тому, що, на їхню думку, середовище вимагає в них малювання церковок, козаків, не хоче "неукраїнського" мистецтва.

М.В.-О.: Я б подала приклад наших колег, Мірка та Андрія, які починають функціонувати в польському мистецтві, а названих проблем не відчувають, малюють і зліплюють "Зустрічі". У тзв. відповідних колах стають говорити про них як про двох талановитих українців, хоч вони не малюють вишивок.

М.М.: Не добачаю тут проблеми. Навпаки, тут і є цінність.

А.М.: Правда, що українське середовище має потребу в певній формі мистецтва. Правда теж, що українського митця охоче бачать малюючого козаків, національних героїв, церкви або ікони / начебто церкви та ікони були притаманними лишень українській культурі /. Це пов'язане із незагрозовістю бачення незмінного образу світу. Для мене це образ минулого, якого існування в сучасному світі ніщо не виправдовує. Творення українськості для українськості - безвартичне, як і безвартичне є творення мистецтва для мистецтва. Зачинятися в рамках і схематах, у звичках і сентименталізмі втраченого світу не можна, це помилка. Існують різні форми й вирішення. Це стосується також українськості. Прикладом хай буде Мірко Машляк або Юрій Онух, а раніше Олександр Архипенко. Яку дорогу виберемо - залежить від нас самих. Молодому художникові, що його якомось способом обмежує українство, можна дати одну добру раду: хай чим скоріш перестане вважати себе митцем. Мистецтво не переносить комплексів, вимагає послідовної, сильної, одвертої постави, впевненості щодо правильності власної екзистенції. Якщо похочення зуміє обмежити митця, то ймовірно, що спроможеться на таке й багато інших речей. Не люди повинні художникові /людині/ казати, яким має бути, а художник /людина/ мусить заявити людям який він. Кожен є потенціальний креатор.

М.В.-О.: Твоє питання стосується не лишень художників. Якщо інженер українець буде думати, що його національність заважає кар'єрі, те він просто слабка людина. По-друге, - це й є проблема цілого покоління, індивіда і всіх разом. Митець, думаючи такими категоріями буде малювати вишивку, людина виконуюча іншу професію буде боятися найменших проявів ворожості до свого народу.

М.М.: У такому ж контексті можна провести паралель з ситуацією поляків у ХІХ ст., коли був у них попит і натиск на творення мистецтва "для скріплення серця". Подібно з нами, бо часто чується слова про роботу для Батьківщини, про обов'язок супроти народу. У такому способі міркування є ос-

новна помилка, полягаюча в наголошуванні примусу. Я стараюся не відчувати цього примусу. Потреба творення мусить плинути з середини, а не приходити ззовні. Справи патріотизму, очевидно, знаходяться в полі моїх передумань, але у творчості вони аж ніяк не цікавлять мене. Дозволяю собі відгоду поминати їх в тому, що роблю як художник.

А втім, не легковажу і різних елементів пов'язаних з усвідомлюваною широко національною культурою. Манить східний підхід до мистецтва, мистецтво Візантії, художня постава нелатинського світу. Звичайно, я не ознайомлений з цим мистецтвом задовільно, але те, що знаю - мос. У названому контексті дуже багато дає мені безпосередній контакт з церковним співом, молитвою, це допомагає віднайти себе, викликає емоції. І творю.

З.: Вертаючи до Білянки, до Верстатів: чи вважаєте їх вдалими? Чи вживаєте таких категорій при оцінюванні їх?

М.В.-О.: Ні. Кожен індивідуально може сказати чи верстати задовольнили його сподівання.

М.М.: Якщо говорити про мене, то я здійснив свої заміри. Я намалював два образи, зробив інсталяцію.

М.В.-О.: Клімат Білянки полягає в тому, що кожен робить те що йому відповідає. Немає програми, вступних положень, що треба зробити, приміром, п'ять картинок. До Білянки не повинен їхати той, хто хоче навчитися малювати. Іде той, хто щось уміє. Перебуваємо разом, та праця йде соло. У цьому році не приїхало багато осіб, хоч організаційно усе було гаразд.

Я хотіла перевірити чи українці як такі чхають на всі імпрези заадалегідь, чи ті не є як слід підготовані? Виявилось - підготування немає тут впливу. Висновок такий, що досі не наріла ще пора для зустрічі. Однак є зацікавлення, нп. пан Тирс Венгрінович прислав листа, повідомляючи, що не приїде, хоч обіцяв прибути на наступну зустріч. Кожна з них дає надію, бо погано тоді, коли людина сама. Натомість якщо контактується з іншими, то існує можливість досягнення цікавих результатів.

А.М.: На мою думку, Білянка 87 виявила, що нас дуже мало і як міцно оволоділа нами якась неспроможність, групова стагнація. Цьогорічна зустріч показала енігматичність, хитання, непевність у всьому. Показала, що коли перестанемо пробувати, то наш рух може бути перехідним явищем навіть за такого організаційного зусилля, як цього року. Пробувати треба й, здається мені, що напевно будемо це робити. Адже існує скритий в людях потенціал, що його треба використати. Вірю, що невдовзі згуртуємося краще. Може бути, підготовуваний тепер каталог /українською, польською й англійською мовами/, в якому представляємо свою творчість і стане таким притягальним чинником.

З.: Бажаємо, щоб ці відкриття допомогли при наступних Верстатах. Дуже дякуємо за розмову.

ДІМ ЗА ЗОРЕЮ - ВТРАЧЕНИЙ РАЙ ПОЕТА?

Увазі читачів пропонуємо першу частину доповіді студентки IV курсу української філології Варшавського університету Ліції СТЕБАНІВСЬКОЇ зачитаної на студентській науковій сесії із. "Від давнини до сучасності", яка відбулася в минулому році.

Б.І.АНТОНІЧ

Людина настільки реалізується як інтеграція й універсальна істота, наскільки виходить поза історичну мить і підкоряється своїй потребі переживати архетип.

Дослідники літератури вельми цікавлять взаємовідносини між мовою святих книг та літургії й поетичною мовою. Релігійна віра, що слово має харизматичну міцність спроможну змінювати дійсність збігається з досвідом артиста. Тільки поет і містик можуть повірити й збагнути, що "Богом було Слово". У поетів таких як Блейк, Гілдер, Нервал, Словацький, Соловйов, Рільке чи Малларме поетичний досвід органічно переплітався з досвідом містичним, уява користувалася мовою символів, а поетичне слово ставало стежкою інтуїтивного ПІЗНАННЯ ПРИРОДИ БУТТЯ тому, що уява змагає до виходу поза "Я". Стож поезія так само як і кабала може бути

стежкою пізнання слова.

Кабалістична герменевтика це безнастанна боротьба за значення. Слово - це архетип речі, що прикликає, а разом з цим приховує її суть. Тим-то докладається багато зусилля, щоб знайти можливість перекласти слово на слово шляхом установлення спільної для них цифрової вартості. Однак і тут, подібно до того як у всіх герметичних системах існує межа абсолютної перекладальності й конвенційності знаків, що співтворюють світ людини. В усіх мовах світу/на певному рівні узагальнення/тим, що означається є Абсолют. Унаслідок цього, декодування знаків наближає до сакрум / sacrum /, до таємниці всіх речей, що її кабалісти / разом з ними й піфагорейці/ добачали в слові та відповідній слову цифрі. Тайна буття подібно як музика, записується цифрою.

Від моменту порвання своєї первісної едно-

сті з Богом і трагедії вавилонського стовпо-
творіння, людина трагічно обумовлюється мовою,
яка її обмежує й тримає в заперті, та водно-
час становить собою єдину стежку пізнання й
відкуплення.

Отож, роздумуючи про лінгвістичний код, що
ним являється мова, зокрема її прояви в мистец-
тві / тут літературі/, спробуємо віднайти в
ній зображення явищ таємного послання, які
вона собою несе.

На думку М.Еліаде, "Данте - це найславні-
ший приклад цієї тенденції - яку заздалегідь
складає сучасний світ, - вважаючи мистецтво,
особливо літературу, за вірцевий засіб пере-
давання теології, метафізики, навіть сотеро-
логії.

Середньовіччя принесло занепад розуміння
й культивування ініціативних сценаріїв, а пе-
редавання духовного призначення перебрала на
себе література. Змін зазнав лишень план лю-
дського досвіду: література зверталася безпо-
середньо до уяви, а ініціативні сценарії,
втрачаючи свою ритуальну дійсність, стали "лі-
тературним мотивом".

Подібне спостерігається в казках, міфах
та народних віруваннях, що доказує Паул Сен-
тес і другі дослідники.

Можна б припускати, що сакрум діє на різні
перцепційні осередки людини, яка повинна пере-
творювати ці субтильні сигнали на код / у ви-
падку літератури: на мову/ зрозумілий самий
собі.

Виходячи поза простір і час / значить: іс-
торичність/, які обмежують людину, цей процес
становить наче спробу віднайти й помістити се-
бе в Космосі.

Найбільш поширена мова - це мова символів,
що проступають крізь усі архаїчні сценарії
справляючи враження, що перебувають у нероз-
ривній єдності із структурою духовного буття.
М.Еліаде гадає, що "ініціація була необхідним
процесом для кожної спроби відродитися повніс-
тю... для кожного зусилля переступити природний
стан людини з метою досягнення освяченого спо-
собу буття".

Отож, моя робота має за ціль віднайти таємний
"дім за зорею" Б.І.Антонича, беручи при- чину
створення як стремління до душевного відродже-
ння, позаяк він сам пише: "метою мистецтва не
є краса, метою є викликати такі переживання в
нашій психіці, яких не дає реальна дійсність".
Побачимо, що якже часто його творчість скриває
в собі тугу за архетипом та безнастання нама-
гання відчутти його якомога повніше. Процес ро-
зуміння й відчування Космосу часто перепліта-
ється з мотивами кабалістичними та філософськи
Сходу. Звичайно, не йдеться тут про епігонство
ні компіляцію. Подібний процес характеризує кож-
ного індивіда й становить кожен раз своє прикли-

кування архетипних відчуттів, як вірців по-
ведінки успадкованих від богів, богатирів і ос-
вячених традицією.

XX сторіччя майже зовсім вже не розуміє
символічної мови. Дійсність поступово втрачає
ознаки святості через занепад повторюваних ко-
лись щорічно містерій, хоч М.Еліаде підкреслює
факт, що архетипні теми й мотиви ще не повністю
мертві; вони далі живуть у фольклорі та все
повертають сном та уявою, підтверджуючи, що
містерія повноти, Єдності - надалі й надалі
становить інтегральну частину людської драми
тому, що вони перш ніж стати концепціями
філософськими, були тугою за втраче-
ним раям.

Свою працю спираю на вірші "Дзвінкова па-
ні" та "Дім за зорею". На мою думку, названі
твори несуть певне пояснення нерозгаданих до-
сі тайн. Інколи складається враження, що в
Антоничевих творах мова виконує лиш інстру-
ментальну роль як запис певного позасловес-
ного повідомлення. Тому-то, рішаючи розкрити
джерело цього повідомлення в тексті, я ви-
брала метод, який рекомендує Поль Рікер. Він
полягає в аналізі тексту, що проходить трьо-
ма етапами: семантичним, рефлексійним і ек-
зистенціальним. Через це не уникнути мені
певних повторень, проте кожне, як побачимо
згодом, на вищому рівні.

X X X

"Відіжджає віз на третю греблю ночі" -
Що означає цифра три? Здавен трійку вважають
святотою цифрою. Піфагор розумів її як заверше-
ність, яка означає початок, середину й кінець.
Крім цього: Свята Трійця, три Грації, три Си-
білли. Древня грецька трійка була поширеною в
усіх ритуалах, зокрема магичних, та лишень ве-
лика символічна система, якою є Кабала добила-
ся специфічного запису лінгвістично-матема-
тичного коду. За Кабалою, трійковий уклад за-
свідчує трійне бачення світу, трійну єдність
і водночас трійну окремість Бога та людини
три колони сефірот / строгість, гармонія, ла-
ска/, три універсальні хімічні елементи/ сір-
ка, сіль, ртуть-Меркурій/і три світи: матер-
іальний, духовний та небесний.

Дальше: "дай карти, пані квітня, /.../
і ворожи з долоні...

тож граймо в темні карти полі!"

Оце запрошення звучить напрощуд визивно, та
не дивуємося, бо в тій грі ставкою є життя.
З чим асоціюється гра в карти? Насамперед з
азартом, непевністю щодо результату або з га-
данням, цебто питанням про майбутність. Лі-
ричне "я" просить поворожити. Що це означає?
Це старожитній Тарок, значить, шифрований
виклад про містичні зв'язки сполучаючі Бога,

людину й натуру, як і система, що має на меті духовне пробудження адепта і його народження вдруге. За символікою Тарока, дзвінки /бубна/ означають зорі /пентаклі/. З черги архаїчна символіка цих колорів каже, що дзвінка — це священний символ людини /і його образ/ керований душевною силою й земною стихією — матерією.

Зараз черга найважливішого символу — "дому зо зорею". Слово >дім< невідмінно нагадує про сім'ю, домашнє вогнище й всю рідню біля нього. Разом з ним дім це місце спокою та відпочинку; далше — це середовище справ найбільш глибоких та інтимних. На кінець — це місце людини на Землі і в Космосі. Дім — це людське тіло.

Антоніч використовує також інші символи: вітер, ніч, схід і захід, "п'янкість і похмілля". Зрештою, це слова, які найчастіше подібуємо в його творах і хоч здавалося б, що вони такі "наїджені", то в поетовій фразі набувають іншого значення й виміру.

Спробуймо тепер проаналізувати подібним способом другий вірш.

— "сьома чарка радощів"

Перед нами знову магія. Сімку старожитній Елізкий Схід мав за цифру святу, бо ж сім планет, сім головних гріхів, сім днів у тижні. Увесь Апокаліпсис спирається на уклад сімок: сім азійських церков, сім зорей, сім печатей сім труб і тп. У Кабалі сімка теж скриває магічне значення, повторюються потрібні сімки та трійки. Таким же чином перетинаються уклади, складаючи рухомий спіральний уклад спертій на постійне додання суперечностей, де після реалізації синтезу повертається на своє місце, котре, однак, уже на вищому рівні /СПІРАЛЬ/

— "набрезклі пуп"янки бубнявіль"

Земна — символ оновлення, повороту до життя, а також тайна символу зернини, в якій іманентно вміщається суть усього життя.

— "місяць коле землю рогом"

Місяць — начало чоловіче, земля — жіноче. Їх відповідність, Сполука дає Повноту, досягається єдність.

— "коріння в черепах мерців/.../

Життя встромляє свердли гузувати в кубла смерті...

Опозиція життя й смерті. З'ясовується, що вона позитивна, зображена в постійному коловому процесі. Із смерті народжується життя, а з життя вигасає смерть.

— "сонце ніч розмеле"

Сонце — джерело всякого світла. Ніч і день. Взаємне перекривання суперечностей. Невгавляча боротьба, з якій стається певний синтез.

— "вчуса в рослин зросту"

Природа — головний навчитель життя, гуру.

Уся творчість Антоніча — це специфічне розуміння органічного світу, притаманний лише йому спосіб підходу до антропоцентризму.

Залишився ще один вельми важливий символ:

— "під щкаралудею землі булькочуть земні води"

Вода — стихія. Вона набуває релігійних якостей тому, що вода передувала землі в часі /книга Буття/, завдяки воді світ стає прозорим, вона перша від усякої форми й підтримує всесвіт. Вода спотворює, нівечить кшталт, та водночас очищує й відроджує. Жест занурення символізує повернення до того, що передформне, повернення до не-диференціації, цебто перед-існування. Поява на поверхні — це космічний акт появи кшталту, обрисів. З другого боку, вода це всесвітня повинь, загроза. Значить, вода як символ імплікує zarazом кончину та народження.

Зорі — символ уранічний. Оддавна те, що "на горі" явиться як трансцендентне /пам'ятаємо, що за Кабалою пентакл це святий символ людини.

Ніч викриває зорі. В темряві досягається трансценденція, день дає світ та форму.

Думаю, що вже вдосталь символів, які використовує Антоніч. Пора перейти вище. Переходимо до роздумів над причиною вживання такої, а не іншої символіки.

Продовження в наступному номері.

ДОРОГА

ВИЗРІВАННЯ - 2

Пісок жовтими караванами осипається з чийось каблуків, нявчать наплечники, під фланелівками пелює вітер. Ми в наступний день мандрівки вмандровуємо. У мене зір втуплений в землю. Оце вже вчетверте йду та йду, а воно почалося шойно тепер. Так пізно. Думки напосілися, здається мені, що не можна далі так волочитися, бо не зловлю в собі отої невловимості моєї. Вона лиш нині, коли мені два - динять четвертий, і це пізно. Проймаюся жалем, моє тіло порожнє. Хочу припинити ходу, немов боячись, що розминуся зі своїми думками, проте весь час караванами щось осипається в мене...

Що церкви в Диниськах нема, ми довідалися невідь-звідки. Згоріла. Маленький момент, щоб пере-дихнути, а потім жарти, такі безглузді /певно, вогонь великий був, а ми не погрілися/, аби лиш не допустити цього надто близько, щоб не захиталося все, щоб не пересмикнув тілом трем. Ми пішки, щоб поливитися. Хотілося востаннє побути біля неї. Попри все, востаннє біля НЕЇ. Узріти вже невловимий кшталт якимось незнаним, аж диким чуттям.

У мене холи не діялося, бо подивно було йти до церкви, яка мала бути обвугленою. Однак я йшов. Я знав - уява й відчуття на кінець полишать мене й хвилювання немов перед тайною. Дійшли. У лип, таких високих, листям шарудів вогонь. Сухо було вифонах. А внизу чорна просторінь згаріша на плані хреста посмугована ямами від вирваних колод підлоги. Ой під ногами горів останній вогонь малим шматком дерева. Подум'я, за своїм притаманням, спершу з'їдалося в нього знизу, а опісля поглинало й верх. Я погрів при ньому руки й глянув там, де лежав залізаний хрест. Його тепер хтось підносив і вколов у землю. Інші перевертали обгорілі бруси, між яких сіли картки старих книг. Вони їх пильно збирали та складали на купку, а потім і взяли з собою...

Оце я ввійшов у чужу хату. На Ярославщині. Стара жінка сіла, сплела руки й все розповіла. Запам'яталися тільки руки й кілька слів.

- Не пам'ятаю гір коло Тисної, де я родилася. Ко-

ли переселили мені було п'ятнадцять років. Та й жили десь на Жулавах. Тамтого теж уже добре не знаю, бо переїхали сюди, до чоловіка. От живу, все забула.

У неї були німі руки...

Діти в Дев'ятирі на своїх двох колечках біля нашого табору, цікаво заглядають. Чужі приїхали. Вони молоді - дітям більше сміливості. У селі самі українські хати, отож кличу до хлопців по-нашому. Один зупиняється, за ним інші. Щось відповідають по-польськи їхні десятирічні голоси. Розмовляємо. У кожного мати або батьки були поляки, а ціла трійка приїхала на вакації до бабусь. До Дев'ятира. Один хлопець каже, що він також хотів би ходити з наплечником так, як ми. Відповідаємо, що між нами треба розмовляти по-українськи. Нічого, навчуся - він у відповідь. І я знаю, він щирий. Однак все навдookіл шепоче в мені, щоб не вірити і я не вірю, хоч як хочу. Не віриться. Він приречений. Не хочу цього розуміти, не погоджуся. Хлопець тільки-но вимовив формулу свого я, що йому ніколи не бути. Я люблю хлопчину й переносу це на інших. - вони такі ж самі. Безмовні. Без них забагато вирішується про них, та де шукати "їхнього", коли вони переполовинені. Не відаючи нічого, стають одним. Так мусить статися в людині. У мені бунт, бо ж ніхто не дає їм навіть одного шансу. Приречені. Нехіть приходить ззовні, від дійсності, а всередині миттєва рапість від "навчуся". Якже мені болить цей діглат, цей покруч. Люблю його. Він швидко забуде про все. Що був у мені кимось іншим...

На гребенівському пагорбі була вже ніч, коли ми скинули коло дзвіниці свій тягар. Намети поставили швидко, хоч і помацки. Напирався дужий вітер. Церковний купол дзвінко розколював повітря, та сама - непорушна, така легка старизною дошок. Співаюча церква в Гребенному, де бабусі проказують чудною мовою. В її колод така ж чудна мова, попри всю їх-

Продовження на 31 стр.

Т Р А Н С Г Р Е С І І

Нещодавно зустріла я свого товариша, білоруса, який два роки тому побував у Мінську. Зустріч на вулиці звичайно сприяє темам студентського життя, нарікання на школу, фінансової скрути, та якось він згадав своє перебування в Мінську. Сказав, примусило мене зупинитися – "у Мінську я перестав почувати себе чужим, там усе було для мене важливе, не існувало байдужості, зникнуло відчуття "нацменшості".

А ось я на стажуванні в Києві. Україна для мене, українки з Польщі, була поняттям дуже абстрактним. Я сама свого "українства" з нічим не в'язала. Воно було в мені всередині, якесь безбатьківське, безматеринське. Звичайно, знала я, що десь і є опіваний Київ / до речі, вважала я, що трохи вже українці перебільшують з піснями про це місто/, що десь пливе Дніпро. Київ – це столиця України, а я – українка. Проте, усе це лишалося в мені великою абстракцією, щодо якої я не уявляла собі, ба, навіть не передчувала, що може вона замінитись у конкретність. І хтозна, може, все залишилося б надалі

таким, яким було, коли б не те, що кожна людина має "нерви".

Усе почалося дуже безневинно. Викладач, яка велла заняття з лексики української мови, постійно зверталася до нашої групи, як до поляків і разом з цим весь час підкреслювала, що в нашій мові, цебто польській є "так", а в її мові, цебто українській – "так". Ми нерозуміючи її, що ми не поляки, а українці з Польщі, однак переконливість нашого протесту була невеличкою, бо "пані наша" й далі трактувала нас як поляків. Це мене дратувало і коли довелося нам писати якесь оповідання для перевірення стилю, вирішила я в ньому пояснити хто ми. Не знаю чи второпала пані викладач "прагнення", для яких

Т Р А Н С Г Р Е С І І

писалася ця інформація, бо потім ми вже не зустрічалися. Залишилася сатисфакція, що все-таки я пояснила справу.

Життя побігло дуже швидко і я не задумувалася над тим, навіщо все це я зробила. Та сталася он яка історія. У плані занять з українознавства був курс історії УРСР. Наш викладач, веселий чоловік, виявився доцентом кафедри історії, фахівцем від дружи народів. Між нами швидко зав'язалися добрі

взасини. Так він із ввічливості почав розпитувати про Польщу, про наше зацікавлення українською мовою. Я впевнена, що ми вичерпно пояснили йому хто ми і чому цікавимося українською мовою. Він зрозумів: ми українці з Польщі, але звідки ми там узялися - цього вже ніяким способом зрозуміти не зміг. Тому-то, помовчавши хвилинку, він запитав: "А з якої області переїхали ваші батьки до Польщі й чому покинули Україну?" Констернація.

Описана ситуація - "саме життя". Я почала думати про те, хто ми для тих людей? Що означає тут на Україні вислів: "українець з Польщі"? Може стільки, що поляк? Та я не ототожнювала себе з Польщею. Тоді де моє місце, коли для поляків я українка, для українців - поляк? Уперше впало на думку, що в мене "комплекс нацменшості". У Польщі ніколи не буду почувати себе повноцінною з огляду на те, що я там якоюсь мірою чужа, а Україна живе своїм життям, так іншим, так далеким від проблем, якими живуть українці у Польщі, що й тут немає мені місця. Чи за таких обставин не можна попасти в почуття меншвартості? Тим паче, що якраз через тиждень трапилося таке: ми пішли на зустріч з театром Леся Танюка. Вона була цікава, проблеми театру, культури, перебудови. Леся Степанович якраз знав, що серед присутніх є наша групка, він попросив нас взяти слово та розказати, як на тлі польського театру й польської культури виглядає те, що ми бачили на Україні? Товариш, що говорив від нашого імені, почав з того, що основне, а про що інші слухачі не знали - ми українці з Польщі, далі дуже критично про наші думки на тему баченого. Сказав: багато гострих слів, які примусили думати декого з-посеред присутніх. Як виявилось через хвилинку, вони не тільки примусили думати, але й образили якусь акторку, яка висловила такий коментар до сказаного: "що не своє, то не своє". Звичайно, йшлося про нас. Так де ми є "свої"? А може ми якась окрема, якась нова нація?

Мабуть я б потонула в своєму почутті меншвартості, коли б не поїхала на Тернопільщину. Виходжу на вокзал у Тернополі - скрізь українська мова. Уперше відчуваю повністю, що я на Україні. Не почувую себе чужою, немає значення те, що я приїхала з Польщі. Вперше, їдучи на село десь під Тернополем, сидючи між старенькими дідами й бабусями, я зрозуміла: моє відчуття меншвартості немає права на існування, бо ж я українка. Я розумію розмови людей і вони розуміють, що кажу я до них. Ніхто не ставляє мені в декір, що я живу в Польщі, а не в Україні.

Поїздка на село була мені дуже потрібна. Повернувши у Київ, я вже не звертала уваги на те, що хтось не знав про українців у Польщі, що називали нас "полячками". Зрештою і в Києві ми зустріли людей, які нас зрозуміли.

Поверну ще раз до того, про що я писала на початку. Мій товариш, білорус, віднайшов себе у Мінську, я зв'язала свої відчуття з Україною, з Киє-

вом. Слово "Україна" стало дійсністю, живим чуттям і охоче я б поїхала у Київ знову, хоч не усі там розуміють, що українець з Польщі - це теж українець. Усе-таки там моя Батьківщина, конкретна, правдива.

МИРОСЛАВА МУРИН

Їду на Україну. Могло б здаватися, що нічого особливого тут немає, бо ж люди їздять по цілому світі. Але не в нас тому, що поїхати "там" - як умовно кажемо - це велика річ. Довелось мені чути на різних зустрічах уескати́вців /зовре́ма, коли зустріч була з людиною з України/ питання: "А коли можна буде нам поїхати на Україну"? Разом з товаришами глузував я з таких жалісливих домагань /очевидно нишком - прилюдно не слід/. Уявлю собі таку картину: у демівці УСКРТ проходить зустріч з "людиною науки", скажімо професором з Києва. Дискусія кружляє на більш-менш високих інтелектуальних регістрах, аж тут підводиться один дядя й виголошує свою вимогу - "А коли нам можна буде..." Усе ніяковіє. Ситуація незручна, бо й що ж можна відповісти дяді? Ну, знаєте, договори, зносини. Та на мій подив, присутні уескати́вці говорять дедалі палкіше і виливають на бідну наукову персону цілу бочку холодної води. Мовляв, ви з України, скажіть нам!

До речі, мало бути про мене. Без ніяких зусиль /коли не врахувати раннього ставання з ліжка/ я записався на екскурсію до Львова. Трохи пождав виїзду і вже грію місце в автокарі. Перед очима поки що старе місто в Гданську, але й Львів не за горами. Їхати випало мені з товаришами з університету. Вони знали, що я українець і тому чули такі тексти: "Ти напевно знаєш там, у Львові всі входи, мову, поможи нам. Ми тобі тес.../кожен розуміє про що йдеться/. У цьому моменті, як кажуть, ідеал сягнув бруку. Я тут сповнений чис-тих ідеалів, а вони мені таке! Яюсь спекаюся їх-думаю собі. Поїхали. Від Перемишля в автокарі мобілізація, відомо, чекає нас важка й нерівна боротьба з митниками.

Ну й приходить перша зустріч з українцями тогочасними. Я говорю до них, та це не викликає жодної реакції. Деякі пильніше дивляться на мене, інші здивовано презириються. І це все мені, сповненому чистих ідей. Перші розчарування.

Львів - місто багатонаціональне. Усі, хто приїжджають до нього стараються знайти щось своє. Мої товариші поляки розійшлися по Личаківському кладовищі, шукаючи мигал творців польської культури. Я із своїми /було нас кількох/ з квітами до могили Каменяра. Міг я відвідати багато цікавих місць, бо післяобідньою порою можна було індивідуально походити по місті.

Немає потреби описувати цього величавого го-

роду, його треба побачити. Ми ходимо вулицями, вслухаємось у багатомовну товпу. Не відкрив, хіба, Америки, якщо виявлю один цікавий спосіб "проявлювання" закордонних туристів на славному львівському ринкові. Ідемо а підходить до нас молодик і питає котра година. Підношу ліву руку до очей та відповідаю. Потім ще раз і ще раз. Щось воно не тес, думаю. Давайте, зробимо науковий дослід! Наступному відповідаю вже по-польськи. Попав! Реакція правильна! У відповідь чуємо: "Маєте, може, щось продати?" Ну й маєш, бабо. Прийшлося послати дядька під три чорти, але настрої зіпсований.

Бути у Львові й не відвідати музею Івана Франка – просто гріх! Тримавши план міста перед собою, шукаємо. Десь тут має бути! Питаємо в якогось чоловіка. Доброю українською мовою відповідає, що не знає. Ми чуть у землю на провалились. Кінець – кінцем дізналися від росіянина, а не від українця. Входимо до музею. Я підходжу до провідниці, впевнено, щоб перемовитись рідним словом. Серце аж грає. А вона, почувши мене, вибілюється / начеб не розуміла / і питає де я навчився по-українськи. Кажу – ти поляк, який навчився по-українськи. Я остовпів. Шляк мене брав, та так воно й було. Забагато як для мене, сповненого ідей прибульця з Польщі.

Іншим дивним явищем були "місцеві", які, дізнавшись, що ми приїхали з Польщі, будь-що намагалися "заговорювати" до нас ломаною польською мовою. Довелося все пояснювати. А мого друга, що говорив голосно по-українськи, взяли на вулиці за білоруса.

Наші переживання можна порівняти з тими, які мав герой книжки Філіпа Рота – Портной. Тип переживань описаний в названій книжці від заголовка її названо "комплексом Портной". Тим, хто не читав цього твору треба пояснити, що головний герой, син жидівських емігрантів з Нью Йорку, бунтується проти середовища, в якому живе. Бунтується проти батьків, що не змогли переказати йому кращого бачення світу, ніж той, в якому є поділ на "своїх" і гоїв. Останніх треба ненавидіти й боятися, бо вони зазіхають на жидівську культиру та національну окремішність. Врешті-решт Портной поїхав до краю батьків / у даному випадку Ізраїль /. Як він ставиться до "старого краю" можна прочитати в книжці й порівняти з написаним вище. Будучи у Львові, весь час приходила нам вона на думку, бо ж звідки взяли ці прагнення "ловити" українську мову на вулиці, довгі дискусії з земляками за принципом – а в нас... а в вас. Переконавання, що "свої" не одвернуть до останнього гроша, не одбурять лиш тому, що ми українці та приїхали до своїх? Перед виїздом на Україну слід доконечно прочитати "Комплекс Портной", а також перший матеріал з циклу "Визрівання" у 8-9 номері "Зустрічей". От будуть думки снуватися!

С.П.

Я була в Римі, у гарячому Римі, у Римі, що аж до непристойності вичавлює із себе минуле нашої земної цивілізації. Багатство античних пам'яток, нагнаний пам'яток – справді великий урок історії. І ось серед такого вистрою із зав'язанням кружляють туристи, звичайно, показуються також туземці. Смагляві, загорілі лица з усмішкою життя-радість та потом на лобі. Це сорокаградусна жара, яка, проте, аж ніяк не заважає перестрівати земляків, землячок /чит. українців, українок/. У місті Римі живе їх небагато а молоді тут не більше як пальців у двох рук. Більшість із них, головним чином – туристи, як і я, репрезентанти українських суспільностей у Канаді, США, Франції, Бельгії, Югославії, Польщі, а також – уяви собі дорогий читачу – українці з України / перехідний період у дорозі до США або Канади /. Так ось Рим неначе випадково став місцем міжнародної зустрічі частин великої Сім'ї. І що ж тоді виявилось, коли погляди почали прошивати один одного? Наша Сім'я виявилася тілом побудованим із суперечностей. Наша Сім'я відкрила картину різноманітних поведінок, які, окрім єдності у відчуженні своєї національної тотожності, були здебільша протиставними у собі думання, у баченні світу, у відчуженні потреб; вона була різною щодо форми існування в сучасній дійсності.

Я народилася у Польщі /місце народження мені "ніяк" було вибирати/. Тут я виростала, тут прийшла до мене хвиля усвідомлення, момент, коли я знайшла спільні вартості. В зустрічах із своїми українськими друзями я знаходила, всупереч різниці особистостей, спільну рису, єдину непохитну підставу, якої, на халь, я не знаходила в нашої Закарпатської Сім'ї. Це ментальність. Це дух, який всупереч єдноті, раціональному, національному самоназванню є елементом нанесеним незалежно від нас. Це сила, яка несе спільні вартості усім тим, які мають у собі код для їхнього відчитання. Це естетика відчуження. Цього мені бракувало. Не ставало цієї позавербальної площини, що про неї не говориться, а яка все-таки й є комунікацією. Перебуваючи з Сім'єю інколи я могла уважати себе ерудиткою, хоч у дійсності я нею не є. Питаю людини, яка студіює на Торонтському університеті літературу та політику, що думає про, як не гадай, знаного сучасного американського письменника Джона Барта.

Відповідь: Хто це? Знаний американський письменник. Не знаю – каже, на останніх тижнях прочитувала Вільяма Шекспіра. Ти чула про нього? У мене на лиці з'явилася посмішка а зараз потім думка, що Сім'я відноситься до мене як до ідіот-

ського виплодка провінційальної лікарні.

Якось людина дуже забажала перепоповісти мені зміст телевізійної реклами із серії пепсі-кола проти кока-коли. У спеціально достосованому до мене вступному слові ця людина намагалася об'яснити мені чим відмінний один напитек від другого, начебто я й на віку не бачила пепсі-коли. Вислідом цього монологу було те, що по суті немає ніякої різниці між обома напійками.

"Канадці" - народ консервативний. Молодь віком у 21-25 рр. я б назвала словом "молодостарці". Їхній спосіб думання живиться тезами та твердженнями сорокалітньої давності. Реалії сучасності не визнають, нібито вони приголомшливі, небезпечні для блаженного спокою, що його привезли із лісів, які пахнуть живцею, "канадці".

Стрічала я тех людей, які становили "винят-

ки", проте усі вони критично ставилися до Канади.

Бувало, я сперечалася на тему "пересічних". аспірацій канадських українців. Вони опонували. Протиставні погляди. Відсутність умов порозуміння. Тоді я змінила метод. Обмежила себе до задавання питань, залишаючи місце для відповіді моїм канадським співрозмовникам. Ведені власною логікою, власним способом думання, вони згодом прийшли до точки, яку я захищала. Проте вони й надалі не йняли їй віри.

Слова української народної пісні усе це суміщують у кількох реченнях:

"Тяжко в світі бути, жити,
З чужиною говорити,
Бо чужина не родина
Щоб я з нею говорила."

В.А.

Прожовження з 27 стр.

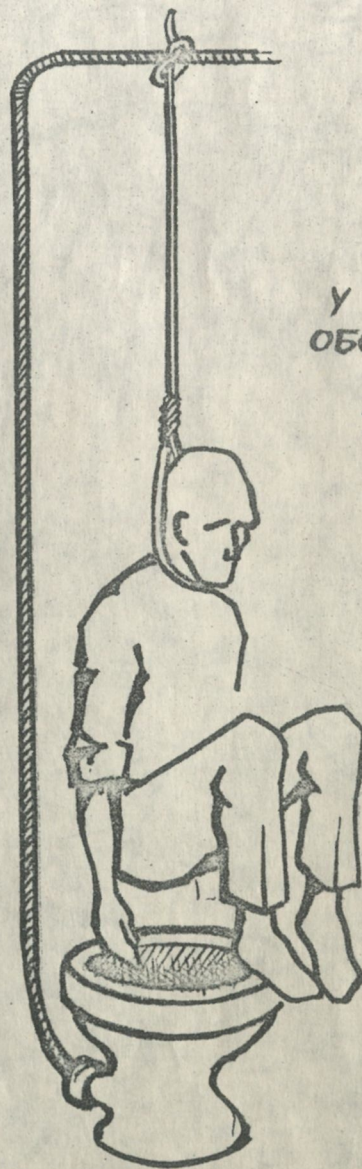
ДОРОГА

ню мовчазність. Я вмю слухати й слухаю, поза- як ніде не почується така таємна мова, іконна, святилищна, з трави й сірих хрестів. Я довго жив без неї, хоч не раз я тричі хрестився перед тетраподом. Мова церков припущлих. Галя і я входимо. У мене дивний настрій, бо престол починає нашіптувати своє тихе прохання. І так багнетсь слів Іоана Золотоустого. Розгортаю ветху книгу щоб вимовити слово, коли Галя своєю чорнотою скрикнула: не маєш права. Мовчки я спізнав суть священства...

Ми йшли асфальтівкою через поля. Наплечник якось люто врізався в шкіру й здавалося, що ціле тіло аж наче набрякло. Я був такий реальний. А навдоділ діялася мислимість, зрима й незрима, та все було в мені. Не знаю чому я раптом зачинився, не стало вже сили признавати дійсними чакмаючого в полі трактора й чорної дороги під ногами. Я знав - вона заведе мене до міста, або там,, де все буде надто настирливе, справжнє, й люди будуть злосні, винуваті не знати в чому. Та й смуга асфальтівки стала так нескінченною... дорога була, хоч інша якась, та, якої й баглося мені - жовта від піску, м'яка, із слідами босих ніг. Колись-то я вже йшов нею. Однак це вже було дуже давно, здається, то не був я, мабуть, що хтось подібний до мене. Поле було самотнє, та незбагненим почуттям в мені, ходили ним люди. Якись старі вельми, наче із спогаду. Я їх знаю і починаю вгрузати в теплу дорогу...

Б. ГУК

"Зустрічі" нр. 4-5 /10-11/ 87

НАВІТЬ
У ТЯЖКИХ
ОБСТАВИНАХ
МОЖНА
ЗНАЙТИ
МЕТОД

Марко '87

3 ЦИКЛУ: ХАХЛАНДІЯ В ПОЛЬЩІ

ВСІ ХЛОПИ В ГАМЕРИЦІ ДУЛЯРИ ЗАРОБЛЯЮТ, А ТИ,

БОРТАКУ, ШПИРТ ВАЛИШ І?

